

Медосій Самотулка

²³
Річчя

Новацького Руху

1924

1949

B.O.P.

ТЕОДОСІЙ САМОТУЛКА

25 - РІЧЧЯ

НОВАЦЬКОГО РУХУ

1924 - 1949

БІБЛІОТЕКА
ЖУРНАЛУ "ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ" Ч: 1.

З М І С Т :

ВСТУП

ПЕРЕДВІСНИКИ НОВАЦЬКОГО РУХУ

ХРОНІКА:

Улад Новиків

Плем'я Новаків

Улад Пластових Новаків

РОЗВІЙ НОВАЦЬКОГО РУХУ ЗА ПРОБЛЕМАМИ:

Правильник

Реалізація правильника по лінії діяльності

Організаційна мережа

Кадри новацьких виховників

Видавнича діяльність

Намі зв'язки з чужинцями

ПІДСУМКИ

Д О Д А Т О К:

Скм. о. БУЧАЦЬКИЙ Олександр

Скм. інж. КЛІЩ Іван

КАЗКА про ОСТОДІР. - Р. Буйтур

СТАРЯВА. - Леонід Бачинський

СПОМИН про СТАРЯВУ

Матеріал ілюструє вклад із 34 світлин.

В І Д Р Е Д А К Ц І Ї

Тиха, послідовна праця є цихою нашого, пластового стилю. У розгарі цієї твердої, відповідальної праці, перемагаючи всі труднощі будня, забуваємо відзначувати важні ювілейні події Пластового Уладу. Так ось у нас, ПЛАСТУНІВ і в УКРАЇНСЬКОМУ ГРОМАДЯНСТВІ непомітно майже проходять 40-ві роковини існування УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУ й 30-річчя Уладів СТАРШОГО ПЛАСТУНСТВА та ПЛАСТОВОГО НОВАЦТВА.

У сучасню пору нашого розсіяння Український Пластовий Улад проводить свою переважливу місію у всьому вільному світі, в куди ширших розмірах, в інших обставинах за ті, що були в роках вирощування нашої організації в Батьківщині. Незмінною остається наша ВЕЛИКА ІДЕЯ і почуття відповідальності перед історією не лише за фізичне збереження через пластову молодь нашої спільноти на еміграції, але й духове її відродження, вирощування для УКРАЇНИ з покоління в покоління. В цьому великому ділі УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТ має піддержку цілого громадянства, що постійно дає цьому вислів через Товариство ПРИЯТЕЛІВ ПЛАСТУ не словами, але реальним ділом і матеріальною піддержкою.

Автім, ми ПЛАСТОВІ ВИХОВНИКИ, що безпосередньо працюємо з молоддю, маємо обов'язок пригадувати ВСІМ ПЛАСТУНАМ і УКРАЇНСЬКОМУ ГРОМАДЯНСТВУ про важливіші події ПЛАСТОВОГО УЛАДУ. Такою пригадкою являється оце

25 - Р І Ч Ч Я Н О В А Ц Ь К О Г О Р У Х У

одної з найважливіших віток пластової організації.

СТАРИЙ ОРЕЛ, що непохитно від 1941 року стоїть у проводі У. П. Н. у цій брошурці подає історичний огляд новацького руху так, як його читав на численних вишкільних курсах. Призбирав увесь тепер доступний матеріал, який має неопінену вартість, коли зважити, що не маємо ніяких архівних даних у розпорядженні.

І тому треба нам, ДОРОГІ ПЛАСТОВІ ДРУЗІ:

а/ ПЛАСТОВІ СЕСТРИЧКИ й БРАТЧИКИ - НОВАЦЬКІ ВИХОВНИКИ, вивчати з цієї книжечки про наш пройдений пластовий шлях, щоби здобути від пластових діячів завзяття і посвяту в праці, що в тогочасних умовах, далекоскладніших за теперішні, не захитали їхньої, жертвенної служби для УКРАЇНИ, хоч це наражувало їх на переслідування, ув'язнення, а навіть і смерть;

б/ ПЛАСТОВІ СЕНЬЙОРИ, ПРОВІДНИКИ У.П.У., співучасники й творці світлого минулого Українського Пласту, відтворювати у с п о м и н а х всі факти для історії, покище вони мов іскорки жевріють у пам'яті й не зітліли в попелищі забуття;

в/ ВАМ, Шановні Члени Т-ВА ПРИЯТЕЛІВ ПЛАСТУ й УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДЯНИ, що жертвенно підтримувате УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТ йдучи шляхом, що його вказали ВЕЛИКИЙ МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ, дир. ІЗИДОР БІЛИНСЬКИЙ, творці пластових, зокрема новацьких таборів на Батьківщині й наших Добродіїв у тій ділянці вже в ЗДА, дальшою піддержкою забезпечити зусилля ПЛАСТУ зберегти наше молоде покоління.

Скромна ця книжечка, бо тільки на таку дозволяють наші, більше чим скромні засоби, появляється як Ч.1. БІБЛІОТЕКИ ВОГНЮ ОРЛИНОЇ РАДИ. Але ми непохитні в вірі, що чергове видання, доповнене історичними споминами від ВАС, ПЛАСТОВІ ДРУЗІ - СЕНЬЙОРИ й при допомозі ЧЛЕНІВ Т-ВА ПРИЯТЕЛІВ ПЛАСТУ буде таке, як його заслужив собі УЛАД ПЛАСТОВОГО НОВАЦТВА до теперішню діяльність.

Р е д а к ц і я
ВОГНЮ ОРЛИНОЇ РАДИ

В С Т У П

Скавтеський рух докотився швидкою хвилею до нас в Україну. Аналогічно до розвитку скавтеського руху, в нас, у ПЛАСТі, виростилися три вітки: н о в а ц ь к а, ю н а ц ь к а та с т а р ш о - п л а с - т у н с ь к а. Всі вони мають в основі т р и о б о в ' я з к и п л а с - т у н а й відповідно до психо-фізичного розвитку членів, таку чи іншу форму. Важливість вирощування н о в а ц ь к о ї вітки скавтеського руху підкреслив Б. П. у своїх писаннях. Необхідність існування НОВАЦЬКОГО УЛАДУ, з точки зору державно думачої людини самозрозуміла тимбільше, що досягнення психології підкреслюють незвичайно велику вагу й konieczність втручання виховника в період дитинства.

Питання позашкільного виховання малюків важливе зараз для нас ще й з інших мотивів: н а ч у ж и н і - з уваги на податливість і незвичайно сприятливі умовини для відчуження дитини, що росла в табо - рах переміщених осіб; н а р і д н і й з е м л і - зокрема в майбутньому, з уваги на необхідність швидкої духової обнови наших рідних, по лінії повороту до праукраїнських первнів і їх розвитку в н о - вій формі, в новій українській дійсності, при рівночасному усуненні чужої духової поволоки чужого нам світу.

Тому те виховання дітвори, це не лише діло Пласту, це діло всего українського громадянства. На превеликий жаль ідея позашкільного ви - ховання дітвори не вийшла в нас поза межі заінтересувань поодиноких виховників, згл. інших працівників у тій ділянці, хоч ця ідея має в нас вже доволі довгий шлях за собою. Хочу коротко скупити позашкільне виховання дітвори, в межах організації ПЛАСТ, в його розвоєвому ході.

Важко приходиться мені писати про розвиток виховної думки в Пласті на відтинку н о в а ц т в а, не маючи достатньої кількості матеріалів. Одначе в 25-річчя новацького руху уважаю за свій обов'язок по - дати до загального відома знані мені важливіші факти та деякі думки, що виникли в процесі розвитку новацької вітки Українського Пластового Уладу. Може колись вони пригодяться тим, що в нових умовах творитимуть нове життя. Факти, що я їх виявлятиму, сягають своїм корінням головно двадцятих років цього сторіччя. Пізніші події новацького руху, це ли - ше розвиток наведених ідей та їх наслідки.

Важливіші факти вдалося мені зачерпнути з неповних збірників жур - налу "МОЛОДЕ ЖИТТЯ", за рр. 1921-1930, від новацьких виховників: пл. сен'йорів Бачинського Леоніда, Копача Романа, Саввича Романа, Пасічник - Павлишин Марії і п. Бучацького Омеляна, а зокрема від пл.сен. Білос - тоцького Тиміша, що допоміг мені в упереджуванні хроніки "Уладу Нови - ків" та накреслив діяльність незабутнього Кліща Івана.

Особливе сердечне спасибі нашому Дорогому Сірому Левові за дуже цінні завваги та доповнення, що кинули світло правди на вкриті пилон забуття постаті й факти перших важких днів новацького руху.

Дозволю собі теж на цьому місці скласти щирю подяку згаданим Дружам, а також пл.сен. Близнакові Іванові й всім тим, що допомагали мені в тій праці, яка мала на меті зібрати матеріали для написання історії Уладу Пластового Новацтва.

ПЕРЕДВІСНИКИ НОВАЦЬКОГО РУХУ

Новацький рух, тобто рух дітвори в віці 7 - 12 /-14/ років життя, не виникнув зразу. Потрібно було деякого часу, поки думка позашкільного виховання дітвори, зокрема пластового виховання, назріла. Наслідку - вання дітворою пластунів - явище, зрештою звичайне - знайшло зрозуміння в деяких приятелів дітвори, що завдали собі труду вишукати форми діяльності малюків ...

Хай прикладом послужить "ПЛАСТОВИЙ КУРІНЬ руханкового товариства СОКІЛ ч.ІІІ. - Львів 1914 р.", Для ілюстрації помішую спомини проф. Мирона Федусевича "Малі стрільчики" /Молоде Життя ч. 7-8 за 1923 р./ як "спомин з-перед 10 літ про перших пластових новаків":

"Чимало з вас дивується, чому на прапорі, що є в посіданні І-ого пластового полку, написано: "Пластовий Курінь Сокола ІІІ - Львів 1914". Ось послухайте, як це сталося:

Згадане товариство Сокіл ІІІ за кілька місяців свого буйного розвитку перед війною зуміло згуртувати майже 1000 українців на городецькій дільниці Львова, завести руханку для мужчин і жінок та молоді, уладити гарну домівку, де крім потрібних приладів /переважно власної роботи членів/, заведено постійну читальню часописей та поважну книгозбірню серед гарної, хоч скромної обстановки, на яку зложились жертви, а частіше власна праця членів і членок. Вони щоденно вечорами сходились на руханку, на спільну гутірку, яка все оберталася біля дальшої діяльності товариства, а до їх душ все промовляли довкруги розвішені в рамках символи і кличі як: Все вперед - всі враз", "Борітеся - поборете", "Де сила - там воля" і т.п. Так життя кипіло вірою на краще, леліялись надії ... Я певний, що й ви сходитеся у своїх домівках, прикрашених власними руками, та думаете про майбутнє народу ...

Та не в тім діло! Я, хоч бувший пластун, зблукався з дороги. Я мав вам сказати дещо про малих стрільчиків. Саме завершенням прегарного життя в "Соколі ІІІ" було посвячення дня 7. вересня 1913 р. прапору, який вповні, від мідяної списи до найменшої вишивки, виконали самі члени. Та нама що й згадувати, бо цей прапор забрали поляки в листопадових днях 1918 р. А шкода, бо цікаве було виконання! Після цього свята Старшина "Сокола ІІІ." рішила більше уваги присвятити шкільній молоді, щоб й цих найменших прив'язати до товариства. Так прийшло в листопаді 1913 р. до гуртування школярів 3 і 4 клас народньої школи ім. Б. Грінченка в окремий відділ, який пізніше названо "Пластовий Курінь". На чолі відділу став заслужений член "Сокола ІІІ" бл.п. Омелян Козинський залізничний урядник, який згинув пізніше в визвольних змаганнях.

Вправи, а саме військовий порядок, відбували хлопці найперше в руханковій салі "Сокола ІІІ", при вул. Городецькій ч.95, а опісля на обширному подвір'ї.

Я бачу, що ви усміхаетесь, бо ви ніяк не можете дотепер доглянути в гуртку цих хлопців чогось пластового. Ваша правда! Та тільки пам'ятайте, що ніхто не хотів з них робити "пластунів", бо це були хлопці 8-12 літні, а тільки підготовляти їх до Пласту, та виховувати в любові до свого рідного, бо ж вони в своїх, переважно спольшених ріднях, рідко коли чули українську мову.

У школі приучувано їх співати народні українські пісні, які опісля зі захопленням виводили вони підчас маршу та походів за місто, на поле ... Згодом стали вони "стрільцями", бо це був передвоєнний час, коли українці та поляки заложили стрілецькі організації в надії на блиську війну з москалями. Це "воєнне завзяття" відбилося теж на цих малих

"новиках", які з неописаною радістю розхоплювали між себе "кріси", що їх на лад справжніх поробили їм члени товариства.

А як ці малюки чудово вправляли! Шкода, що не скоплено їх рухів на фільмову ленту, а то б не одні з вас засоромилися, що ще до сьогодні не вміють як слід повертатися у рядах. Найбільше радості в серцях батьків викресали ці "малі стрільчики" своїм виступом на святі в честь Т. Шевченка, улаштованому "Соколом III" 1. березня 1914 р. Бо треба вам знати, що крім крісів справлено їм повні пластові однострої з капелюхами, то ж справді виглядали вони "відважно".

Зацікавлення цим "пластовим куренем" зростало у Львові, їхні знімки поміщено в тодішній "Ілюстрованій Україні" з 1. травня 1913 р., а відпоручник "Сокола-Батька" доручив кожному зокрема нагороду в виді книжечки "Пластові гри і забави". Тоді малими полководцями того куреня були Омелян та Степан Щуровські та С. Вітик. Настала весна та літо. Число стрільчиків зросло до 75. Їх часто було видно поза містом.

Ось так раз вели вони "війну" за городецькою рогачкою. Тодішній їхній провідник п. Петрик П. поділив хлопців на дві частини. Одна наступала зі сторони Перзенківки, а друга була під Скниловом. Хлопці розпустили розстрільну, повзучи підходили до себе. Хто побідив годі сказати, досить, що цими вправами захопили селян зі Скнилова, які таки негайно погостили в себе цих малих "пластунів". Інше діло, що опісля не один з хлопців "вислуха" поучення батьків, які затривожені долею своїх синів, пізнім вечором вийшли по них аж на городецьку рогачку. Але всетаки "вправи" вдалися і "курінь" з'єднував шораз більші симпатії. В висліді цього, задумано їм вручити окремий прапор. Підписаний виконав рисунок, подав розміри, краски, а члени своїм звичаєм виконали в цілості прапор.

Надійшов пам'ятний день здвигу "Соколів" і "Січей" в день 26.6. 1914 р. У святочному поході мав також виступити "пластовий курінь". Серед соняшної погоди на подвір'ї домівки "Сокола III" стану "пластовий курінь" в повних одностроях в числі 60 хлопців з крісами, з окремим відділом кухарів та санітарів. Голова товариства в прияві повних трьох чот у одностроєних членів передав новий прапор до рук тодішнього хорунжого "куреня" Осипа Любчака. На прапорі красувався клич: "ВПЕРЕД". І дійсно пішли вперед. Ще того самого дня роздався в Сараєві зловіщий стріл, який став гаслом до світової війни.

Що сталося опісля, ви знаєте. Прийшли і пішли москалі, вернулася Австрія, та життя вже замерло. Аж згодом відновлено Пластовий Улад при академічній гімназії, в якій очевидно знайшлися деякі "стрільчики" з "пластового куреня" Сокола III. Вони вступили до Пластового Уладу, що став себе звати "I. Пластовий полк ім. П. Конашевича Сагайдачного", а з ними перейшов неначе їхній прапор ...

Ось так тепер знаєте, чому на прапорі цього полка видніє такий дивний напис. А пластуни I. полка видимо шанують стяг тих перших пластових новиків.

1. листопада 1923 р.

Мирон ФЕДУСЕВИЧ

Відроджений пластовий рух по першій світовій війні дав чимало фактів організування дівчорів при юнацьких куренях в рр. 1922 - 1923. Цю акцію зумовила поява в 1922 р. підручника "ЖИТТЯ В ПЛАСТІ" - ДРОТ-а, виданого з датою "Львів 1921 р". СІРИЙ ЛЕВ так говорить про це: "Передовсім впроваджено тут саму назву "новик" - "новичка", як відомо ме-

ні з розмов із автором, то за певною аналогією не до міжнародних підручників, а за символікою "місяця - новика". Це останнє було й причиною, що пізніше, мабуть у роках 1925-1926, коли розважувано різні плани введення окремої відзнаки для "новиків", виринув проєкт відзнаки в формі місяця - новика. Властиво за місяцем більше промовляв би термін "молодик", але цей проєкт назви впав, бо "новичка" мусіла би називатися невідповідною для "новиків" назвою "молодичка". Загалом впровадження "новиків" було в "Житті в Пласті" певне скавтове "новум", непередбачуване іншими, чужонародними взірцями.

Крім розкинутих, по всьому підручнику "Життя в Пласті", інструкцій для ведення "новиків", автор присвячує значну частину підручника тій проблемі в окремому відділі книжки п.з. "ЧОГО ВЧАТЬСЯ НОВИКИ, А ЩО ПРИХИЛЬНИКАМ ВЖЕ ТРЕБА ВМІТИ?", ст. 7-15. Цей розділ ділиться на такі підвідділи: "В с т у п н і у с л і в'я". I. Сходини Новиків, II. Сходини Новиків, III. Сходини Новиків, П р о П л а с т /для Новиків/, IV. Сходини Новиків, V. Сходини Новиків, Д а л ь ш і Сходини Новиків, Я к т р е б а п р и г о т о в л я т и с я П р и х и л ь н и к а м д о I-г о п л а с т о в о г о і с п и т у ?". /Заголовки, а навіть форму шрифту подаю за автором/. Програма сходин розроблена подрібно, може являтися ще сьогодні зразком, як розробляти програму пластових сходин. Одиноке джерело, на яке автор по-кликується при укладанні програми, є педагогічно-психологічний підручник Фюерстера - "LEBENSKUNDE". Програми цих сходин не нагадують у нічому знаних пізніше підручників, чи то тих зі школи Б. П., чи то тих із т.зв. "Лісової Мудрости", "Вудкрафт".

Як верхню висоту віку для "новиків" призначає автор 12 років, для "новичок" 11 років, нижчої в основному не назначено, та йдучи за окремими висловами автора, він не йде нижче 10-го року життя.

В організаційній схемі "новичок" так і зазначено 10-ти рік життя. До того віку приспособлено "програми сходин".

О. Вахнянин з'ясував між іншим і питання новацтва в своїй праці "Пластовим шляхом за красою життя" /1924/ в формі прийнятій в кабінгу.

Це були б відомі мені передвісники новацького руху, якого фактичним початком треба вважати 1924 рік.

Х Р О Н І К А

I. У Л А Д Н О В И К І В /1924 - 1939/

1924

Заснування Уладу Новиків. Перша наказна Головна Управа під проводом скм. Сидорович Савини. Управа випрацювала перші організаційні і діяльностеві напрямні Уладу Новиків.

Степан Тисовський: "Вовченята" - реферат уміщений в журналі "Український Пласт", р. II. /1924/ ч. 6-8, опрацьований на основі австрійського підручника про новаків: "Der Woelfling" /гл. "Молоде Життя" ч. 5-6, 1925/.

1925

Помішування матеріалів для новиків у журналі "Молоде Життя", н.пр. ч.2. /15.III./ - куток вовчат: забави "Шерхан і Мавглі" /переклад/; ч.3. /15.IV./ - куток новиків:

"Під цим заголовком будемо подавати вказівки й матеріали впорядникам новиків для їх праці по гурткам. Головна Управа Уряду Новиків на основі праці Джона Гаргвея "Племінне виховання" опрацювала програму праці в гуртках новиків і ту програму зібрано в т.зв. "Сімох пробах", приміняючи їх до потреб українських дітей. З цим числом починаємо друкувати матеріали до першої проби "гнучкості тіла", яка ставить до новика наступні вимоги:....."

ч.4. /15.V./ - куток новиків /легкий спосіб, щоб вирости на сильного - прорух за Р. Повелом/.

ч.5-6 /15.6./ - куток новиків: Начерк вимог до проб новиків, прийнятий Головною Управою Уряду Новиків:

- I. Проба гнучкого тіла.
- II. Проба вірливого ока.
- III. Проба кертичого нюху.
- IV. Проба бистроногого оленя.
- V. Проба залчого слуху.
- VI. Проба індійської шкіри.
- VII. Проба залятої мовчанки.

/До кожної проби подані вимоги.

1926

Січень: ВПК затвердила Головну Управу Уряду Новиків у складі: ст.пл. Кравців Марія - голова, ст.пл. Ломага Степанія - містоголова, ст.пл. Танчаківська Ганна - секретар, ст.пл. Ратич Олекса - скарбник.

15.I. "Молоде Життя" подало до відомства в обіжнику ч. 14-15 склад ВПК, до якого входить титулом свого діловодства також голова Головної Управи Уряду Новиків - ст.пл. Кравців Марія. В тому-ж числі поміщено "Свято прийняття новика до гуртка Сов".

15.VII. - 15.VIII. Табір новиків у Корчині біля Скольбего. Вождь /командант/ Іваненко Михайло. Учасників 12.

1927.

13.II. I-ий з'їзд впорядників Уряду Новиків. Перебіг з'їзду поміщено в "Молодому Житті" ч.3. /15.III./: "13. лютого ц.р. відбувся у Львові цей з'їзд при участі біля 40 людей з програмою: 1. Звіт з діяльності наказної Головної Управи; 2. Звіти поодиноких відділів /усно й письменно/; 3. Реферати: а/ П. Ісаєва - про зміни в організації; б/ З. Котовича - Головні напрями в нинішній діяльності; в/ М. Іваненка - Таборування в Уряді Новиків.

На з'їзд були запрошені крім активних працівників в Уряді Новиків ще всі ст.пластуни/-ки/ через свої курені та представники українських вселюдних шкіл у Львові. Зі замісцевих явилися представники зі Золочева Дрогобича, Тернополя та Станиславова. Звіти надіслали Коломия та Александрія. Звіт Г.У. здав Кліщ І., який, відданий справі новиків цілим серцем і душею, одинокий стоїть від початку уряду щебо 1924 р. в рядах організаторів У.Н. Він і підготував цей з'їзд. З його звіту й пре-

читаних рефератів довідалися ми, як розвивалася справа У.Н. від його заснування. Улад засновано в 1924 р., хоч перед тим уже існували відділи новиків при курінях по програмі Др.О.Т. "Життя в Пласті". Перша Управа була наказна. Під головуванням скм. С. Сидорович випрацьовала ця Управа, по совісній підготовці, програму діяльності в У.Н. т.зв. "Сім Проб" у дусі романтики "Племинного виховання" - Джона Гаргвея й потреб нашого народнього виховання. Ця управа випрацьовала рівнож перший організаційний правильник /гл. У.В. ч.1./, який одначе своєю діловитістю стилєво відбігає від програми "Семи проб" /новик, гурток, зв'язок, Головна управа/. Але брак готівки на видання цих проб у ширшій підручнику довів до цього, що працю в У.Н. ведено не тільки за "Семи пробми", але також за підручником Б.П. "Вовченята". Рішено отже негайно приступити до дефінітивного випрацьовання "Семи проб", а щодо організаційних змін, покищо ще зібрати добутий досвід. Загально отже "романтичний напрям" мав перевагу. Загальне число новиків біля 500. Завдяки проф. Іваненкові М. з Дрогобича переведено в 1926 р. першу оселю-табір новиків у Корчині. Гарно ведений табір лишив милий спомин і стане взірцем для улаштування таборів. Цього літа знов під управою проф. Іваненка М. проведеться табір. Вибрано на з'їзді Г.У.У.Н. у складі: скм. П.Лисецький - голова, ст.пл. Кліщ Іван - уряд. містоголова, М. Добрянська, З. Котович та Б. Рак - члени Управи.

З'їздом проводила Вп.п. Дир. К. Малицька, що одинока зпозапластових запрошених осіб видержала на цілоденній нараді. За це їй щира подяка на цім місці. Зі старших пластунів/-ок/ найчисленіше був заступлений 7-ий курінь "Самітників"; деякі курені ст.пл. світили каригідною неприязністю. Реферати були гарно приготовлені, але час виразно закороткий. Хід нарад та склад Г.У.У.Н. впливає в нас надію на гарну й успішну працю, бо досвід і охота є. Та багато успіху в праці Г.У. залежить від ст.пластунів/-ок/. Дружним зазивом до праці в У.Н. у їх сторону закінчую цей звіт."

С. Л.

ЛІТОМ - Табір-оселя новиків у Гринькові на склоні гори Пасічна, коло Підлютого. Вожд/командант/ табору - скм. Іваненко М. з Дрогобича, опікунка дівчат - учителька Ізничак Уляна з Дрогобича. Заступав команданта - скм. дир. Лисецький. Учасників 45, в тому 29 новиків /решта команда, впорядники та інші пластуни/ з Дрогобича, Золочева, Львова та Стрия. Характер оселі відпочинковий. Хор новиків під проводом скм. Іваненка захоплював всіх, хто його слухав. Прогулянки, ватри і т.д. урізноманітнювали програму табору. Табір тривав один місяць.

1928

Леонід Бачинський - "Вовченята й лисички". Інструкція для організації наших наймолодших /8-12 р./ . Пластова Бібліотека Видавництва "Ватра" ч. 21. Ужгород 1928.

Заснування першого відділу новаків в Ужгороді, на Закарпатті. Зв'язковий - Леонід Бачинський.

16.VII - 16.VIII. - Оселя-табір у Підлютому, в приміщеннях санаторії. Вожд /опікун/ - о. Александер Бучацький, командант Уладу Новиків. Обозний - ст.пл. Кліщ Іван. Учасників 72.

ЛІТОМ - Перший табір новаків на Закарпатті в Ставному, під проводом О. Лукачєвої.

Грудень - Розписано конкурс на будову табору-оселі для новиків коло Підлютого. Від Митроп. Андрія Шептицького одержано на ту ціль 5 гек-

тарів ліса зі старим деревостаном.

1929

14.VI. - В.П.К. затвердила новий правильник Уладу Укра -
їнських Новиків.

4.VII. - 10.VIII. - Оселя-табір у Підлютому. Опікун /коман-
дант - о. Бучацький А., обозний ст.пл. Кліщ І.

ЛІТОМ - Оселя-табір новиків у Гориглядах над Дністром.
Табір мішаний. Командант - ст.пл. Старосольська Ляся.

1930

ЛІТОМ - Оселя-табір в Підлютому над Лимницею. Опікун -
о. Бучацький А., обозний ст.пл. Кліщ Іван.

-:-:-:-

Скм. Л. Прижмуренко /Бачинський/ - "Порадник впорядника".
/Як виховувати новаків - за М. Берклао та Старим Вовком/. Зміст:
Ч.1. Як творити гурток вовчат-новиків? Ч.2. Дальші кроки в орга-
нізації новиків. Ч.3. Другі три місяці праці. Пластова Вібліотека
Ч.24. Перемишль 1930.

-:-:-:-

РОЗВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТОВОГО УЛАДУ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ
ПІД ПОЛЬЩЕЮ. Працю по зв'язках припинено. Одинокий вияв дальшої
діяльності Уладу - таборування.

1931.

ЛІТОМ - Оселя-табір у Підлютому під фірмою Українського Кра-
євого Т-ва Охорони Дітей і Опіки над Молоддю. Опікун - о. Бучацький
А., обозний ст.пл. Кліщ Іван.

1932 - 1939

Табори - Оселі для новаків в Остодорі коло Підлютого, в новозбу-
дованому приміщенні, в 1932 р. ще під фірмою Українського Краєвого Т-ва
Охорони Дітей і Опіки над Молоддю, а від 1933 р. під опікою КВОММ -
/Комісії Виховних Осель та Мандрівок Молоді/. Табори ті переводились
літом у двох чергах для хлопців та дівчат. Провід хлоп'ячих таборів
до 1934 р. був в руках о. Бучацького А., як опікуна та Кліща Івана, як
обозного, головне при співпраці членів куреня старших пластунів "Орден
Залізної Остроги" /ОЗО/: Котовича Зенона, Кметика Володимира, Дурбака
Тараса, Білостоцького Тиміша та впорядників з інших пл. куренів: Мам-
чина Андрія, Скаба Миколи, Саєвича Володимира, Дразньовського Р. як
теж пластунів студ.теології Стернюка Остапа, Дядя Миколи, Романишина
Петра, Копача Романа й інших.

Лікарську опіку виконували в таборах Підлюте : Д-р Мандзик рр.
1928-1929, д-р В. Шуровський /1930/, Д-р Іван Процьків 1931 та від-
так вже в Остодорі в 1932 р.

Таборами для дівчат-новичок проводили головне члени куреня
старших пластунок "Санітарки", видатніші виховниці були: Старосоль-
ська Ляся, Клак-Буйова Стефа, Фігель Марія, Дворянин-Крохмалюкова Га-

ля, Дмоховська Стефа, Курилович Нуся, Панас Нуся, Дицьо Апольонія, Коваль Іванна, Бойцун Ірина, Терлецька О., Василевич М., Іванчук Марія, Зачкевич Оля й інші.

Від 1935 р. проводились на Остодорі табори в двох турнусах окремо для хлопців і дівчат. Якщо в місяці липні були хлопці то в серпні таборували дівчата.

Проводи таборі на Остодорі від 1935 - 1939:

1935	о. Горникевич Т. - командант,	Білостоцький Т. - обозний /хлоп'ячий т.
	Клак-Буйова Ст. - "	Старосольська Л. - " дівочий т.
1936	Проф. Каменецький Ю. "	Домбровський М. "
1937	" Бачинський Л. "	Копач Р. "
1938	З уваги на заборону ведення табору польською адміністраційною владою таборовики взяли участь у таборі в Старлві.	
1939.	о. Ждан - командант,	Кивелюк Б. - обозний /хлоп'ячий табір/
	Д-р Фіголь Марія - "	дівочий табір/

Табори для дівчат організували й проводили головно члени куреня ст. пластунок "Санітарки". Командантками таборів для дівчат з того куреня були Старосольська Ляся, Клак-Буйова Стефа, Фіголь Марія, Крохмалюк Галля.

Другим осередком, де проводилися постійні табори новиків була Ст а р л в а коло Хирова. За ініціативою і стараннями скм. Бачинського Леоніда вибудовано віллу до якої від 1933 р. рік-річно з'їздилися новики/-чки/ на табори, що їх фірмувала Філія Українського Кр. Товариства Опіки над Молоддю у Перемишлі.

Проводи таборів у Старлві від 1933 - 1939:

1933	Бачинський Леонід - командант	
1934	Бачинський Леонід - "	
1935	Бачинський Леонід - "	, Білостоцький Тиміш - обозний
1936	Бачинський Леонід - "	, Копач Роман - "
1937	Копач Роман - "	, Качмар Іван - "
1938	Марунчак - "	, Копач Роман - "
1939	Масюк Володимир - "	хлоп'ячий табір
	Кишакевич А. - "	дівочий "

Загальні завваги та підсумки:

1/. Про початки Уладу Новиків пише СІРИЙ ЛЕВ:

"Очоливши пластовий провід у 1924 р. і складаючи загальне пластове планування праці я мусів також спинитися і на ділі "новиків". Окремого референта для новиків у ВПКомнаді не було, навіт і не передвиджено. Організація новиків була тоді подумана тільки як короткочерчинцевий час підготовки до юнацького пластування, який охоплював 1-2 роки життя дитини. Спираючися не так на теоретичних розважаннях власних і чужих, як виходячи з наявної потреби, що до Пласту голосилися і діти нижче 10 років життя, я бачив потребу знизити вік, приписаний для прийняття до Пласту, нижче 10 р., практично тоді до 8-го року життя. До того м. ін. спонукав мене факт, що в народніх школах почали голоситись кандидати до Пласту, і ми находили там відповідних людей, які хотіли зайнятися цією справою. Потреба зложення програми виховання дітей від 8-го року почавши спонукала мене особисто взятися за цю справу й початково покликати не провід окремого Уладу Новиків, а комісію для розглянення цих справ і вису -

нення певного виховного проєкту. Цій комісії предložив я у формі матеріалів проєкт впровадження 7 проб Джна Гаргвея, примієнених до українських тодішніх обставин. Комісія діяла в 1924 р. під проводом сен. Савини Сидорович /Львів/, до якої належали тоді Зенон Котович, Іван Кліщ і інші. Ці мої матеріали з українською назвою 7 проб і начерком українських вимог до цих проб стали основою пізніших планувань Комісії Новиків та згодом Головної Управи Уладу Новиків. Поза цією початковою стадією я пізніше подрібно вже не займався тою справою. Моя праця над цими пробами відносилася до 1924 р. Треба підкреслити факт, що згадана Комісія взялася енергійно до праці й досить скоро опрацювала ті матеріали в широкий проєкт нової виховної системи в Пласті для новиків. Пригадую, що ілюстрації для цього першого проєкту зладив ст.пл. Ярема Гуменецький.

Думка про виділення відділів новиків в окремий Улад зродилася рівнож у лоні тодішньої ВПКоманди, докладніше виникла вона в референта організації ВПК ст.пл. Василя Кархута, який подібно як і інші тоді деякі ст.пластуні, пішли по лінії поділу Пласту на три окремі улади, хоч їхні відділи існували вже давніше під одним загальним пластовим проводом. На тій базі прийшло до виникнення першої /наказної/ Головної Управи Уладу Новиків".

2/ Організаційна побудова Уладу Новиків: Головна Управа - зв'язок /зв'язковий/, - гурток /гуртковий/. Праця велася гуртками, якими опікувалися впорядник. Підстава діяльності: закон із 6 точок та 7 проб. На вимогах проб затажив вплив Гаргвея "Племінне виховання". Крім того вихідними точками для діяльності стали: "Вовченята" - Б.П. і "Дер Воельфлінг" - австрійський підручник. Скоро, бо вже в першому році існування, переходить Улад від "вовченят" до "н о в и к і в". Переломовою хвилиною була весна 1925 р. Факт творення свого оригінального назовництва, відзнаки новиків у формі левика, що її носили новики на шапках - "петлюривках" та на грудях, вказує на тенденцію надати пластовій організації дітвори українську форму, а створення відмінного, з 6 точок складеного закону - на тенденцію надати цій організації українського змісту. "Вовченятська атмосфера" за те довго вдержалася на Закарпатті, як вияв впливу чеського скавтіngu на Український Пласт у Чехословаччині, що мусів діяти в межах цього скавтіngu.

3/. Дуже важливою подією першої фази розвитку новацького руху був з'їзд новацьких виховників у 1927 р. З'їзд мав велике значення на водностаєння праці на відтинку новаків. Виказав теж і недоліки роботи з дітьми. Із поміщеного в ч. 3/27 "Молодого Життя" звіту помічується мале заінтересування новацьким питанням і вичувається, що точка слабости новацького руху лежить у недостатній кількості новацьких виховників. З'їзд висловив признання ст.пл. Іванові Кліщеві ОЗО за його працю на відтинку новаків і висунув його на становище урядуючого містоголови.

4/. Таборування новаків - це одна з блискучіших сторін новацької роботи першої організаційної фази. "Перший табір Уладу Новиків - піше СІРИЙ ЛЕВ - відбувся в Корчині в 1926 р. під проводом сен. Іваненка Михайла. Справа тоді не була проста. Загалом пластоє таборування з певним "твердим" таборовим режимом, із фізичною заправою на лоні природи, находило серед досить заскоружлої під тим оглядом галицької суспільности й серед батьків пластунів великі незрозуміння, а то й перепони. І коли левже в 1925 р. на ВПК і в пластових колах кинув гасло новацького таборування, мав я "ворогів" не тільки серед батьків, але також серед пластунів, і то визначних, які боялися перевести по аналогії до юнацтва також і таборування новаків. В сен. Іваненку Михайлові найшов я не тільки співзвучність у поглядах, але й першого виконавця того задуму в рр. 1926 і 1927. Його перші табори були першою пробою, вдалою

Центрального Комітету": "Моливості праці на відтинку новаків".

Липень - Табір новаків у Пасічній коло Надвірної. Командант: Т. Самотулка, бунчужний - М. Гута. Учасників 55, головно сільська дітвора. Табір мішаний.

- Табір новачок у Брюховичах коло Львова. Командант: Пясецька Нома.

Серпень - Табір новаків у Брюховичах коло Львова. Командант: Білостоцький Тиміш.

1943

Доповідь Т. Самотулки на конференції референтів молоді: "Самовиховна праця в сільських народніх школах".

Липень - Крайовий табір новаків у Пасічній коло Надвірної. Командант: Т. Самотулка, бунчужний - Блаженко Володимир. Учасників 96. Табір мішаний.

Серпень - Табір новаків у Брюховичах коло Львова. Командант: Білостоцький Тиміш.

Вересень - Назначення субреферентом для справ новаків у проводі ВСУМ Т. Самотулку, що переняв обов'язки дня 6.IX. Помічниця субреферату по лінії дівочих частин. - Калитовська Марта.

Поява правильника ч.2. - Вимоги проб знання ВСУМ. Проби в Племені новаків: 1. проба на ступень джури, у дівчат - помічниця.
2. " " " стрільця, " " - сестрички.
3. " " " стежника, " " - санітарки.

Перша спроба переведення курсу-відправи новацьких впорядників львівських частин. Її перевів субреферент новаків.

Курс-відправа новацьких впорядників у Перемишлі та Станиславові, переведені субреферентом новаків.

Жовтень - Перший збір новацьких виховників Львова та оформлення Проводу новаків львівського коша /Т. Самотулка, Цимбалістий Ігор, Шарко Тереса/. Число діючих новацьких впорядників 32.

Грудень - Доповіді Т. Самотулки на з'їзді опікунів гуртків ВСУМ:
1. Методика праці ВСУМ.
2. Узгіднення зовнішніх форм.

1944

10-24.I. Курс-табір новацьких виховників у Косові. Командант: Т. Самотулка, бунчужний - В. Романів, члени булави: Дарія Сіжк, Ольга Жарська. Учасників курсу 26, що заступали осередки: Львів, Станиславів, Коломия та Косів.

Березень - Т. Самотулка - "Племя новаків", рукопис, 168 стор. машинопису. Зміст: Вступні замітки;

Час проби прихильника /програмки сходин враз із матеріялами/-
- видрук. на цикльостилі.

Першийступінь: джура - помічниця /програмки сходин враз із матеріялами; Доповнювальний матеріял /додаткові матеріяли до першої проби/

Червень - табір новаків у Криниці під опікою Т. Самотулки. Розв'язано передчасно з уваги на воєнні події.

П і д с у м к и:

Друга фаза розвитку новацького руху тривала відносно дуже коротко. Праця на тому відтинку підчас першої еміграції в 1940-1941 рр, хоч це діялося на наших окраїнах, мала тимчасовий характер, без виразної однастайности, що її могла надати організація чи товариство молоді з виразними ідейними основами. Щойно в 1942 р. виникла організація молоді на пластових засадах під назвою "Виховна Спільнота Української Молоді"/ВСУМ/. Справжній Пласт не мав можливостей існування в тогочасній німецькій окупаційній дійсності на наших землях. Наш Основоположник ДРОТ та Верховний Отаман СІРИЙ ЛЕВ старалися знайти таку пластову форму праці для нашої молоді, яка могла б мати місце в даний момент. У ВСУМ-і збережено основні пластові ідеї, засади та навіть звичаї, але годі було вповні унааявити зовнішні форми пластового руху. Завдання ВСУМ: дбати про релігійно-моральне, національно-суспільне та фізичне виховання української молоді, щоб цим способом допомогти їй вирости на повноцінних, творчих членів української нації. ВСУМ об'єднував молодь в віці 7-18 років життя, та окремо організаційно охоплював виховників - працівників керівних органів частин ВСУМ, віком старших за 18 р.ж. У зв'язку з цим ВСУМ поділявся на:

1. Племя новаків, у віці 7 - 12 р.ж.,
2. " юнаків, " " 12 - 18 " "
3. " передових, вище 18 р.ж.

Провід ВСУМ складався із референта ВСУМ та трьох субреферентів: новаків, юнаків та передових, що очолювали дотичні племена.

П л е м я Н о в а к і в.

Основною клітиною Племені новаків - гурток. Гуртки об'єднувалися в курені, які підлягали субреферентові новаків. Кожний гурток мав впорядника. Провід куреня новаків творили впорядники. В основу діяльності лягли: закон, що складався із 6 точок /дещо упрощених відносно тих же в "Уладі Новиків"/ та три проби новацького знання, по зложенні яких новак одержував відповідні ступені: джура - /помічниця/ по першій пробі, стрілець - /сестричка/ по другій пробі, стежник - /санітарка/ по третій пробі.

У виховній ділянці вирізнено 5 ділянок, а саме: а/ ділянка національно-суспільного виховання, б/тіловиховання, в/практичної підготовки, г/школення бистроти, г/науки праці.

Організаційна мережа порівняно до "Улади Новиків" погустішала, а зокрема у Львові /12 куренів із 370 новакими/. Увесь час діяли курені в місцевостях: Блюдники, Львів, Перемишль, Самбір, Станиславів, Стрий, Сянік, Яворів. Існували ще новацькі частини й по інших місцевостях як Коломия, Краків і т.д. Число новаків при кінці грудня 1942 зросло до 821.

Таборування новаків - це багата сторінка діяльності й в другій фазі розвитку новацького руху. В 1941 р. проведено численні табори на Лемківщині, Підляшші та Холмщині. В 1942 - 43 рр. зарисувалися два осередки новацького таборування: Пасічна коло Надвірної під проводом субреферента новаків та Брюховичі коло Львова під проводом головно Білостоцького Тиміша. Крім цього відбулися ще два новацькі табори одначе не пригадує місцевостей у яких вони проводилися, в одному з тих таборів /Станиславівщина/ квандантом був Блаженко Володимир.

Особливості другої фази новацького руху, тобто Племені Новаків:

- 1/. спроба теоретичного обґрунтування новацького руху;
- 2/. намагання поширити й поглибити діяльність новацьких частин, зокрема у Львові.

До 1/. Теоретичні міркування що до новацької роботи проводив ДРОТ та реферував їх на сходах окремої комісії у Львові, що її покли-

кав Сірий Лев при відділі молоді УЦК. Вони були предметом доповідей субреферента новаків та в його вступі до праці "Племя Новаків". Одначе важко було в короткому часі діяльності докладніше розробити навіть важливіші питання праці тим більше, що практична робота з новаками займала багато часу. Та треба підкреслити факт, що провід звернув належну увагу на опрацювання ділянки методики праці з углядженням умов росту дітей так міста, як і села.

До 2/. Вишкіл новацьких виховників - це черговий, важливий крок уперед в новацькому русі. Проведені три трьох-денні курси-відправи були лише спробами, шуканням за формою та змістом вишколу новацьких виховників. Короткий час вишколу зумовлював теоретичний характер курсу; практичні заняття обмежувалися до переведення сходин із дітьми. Завершенням тої роботи в "Племені Новаків" був двотижневий вишкільний табір у Косові. Таборовий спосіб життя, теоретичні й практичні заняття з обсягу новакознання, лещетарство тощо, вказали шлях, по якому повинні йти вишколи новацьких виховників у майбутньому.

До 3/. Цікавим експериментом по лінії поширення і поглиблення новацької діяльності була праця у Львові. Новаки різних куренів сходилися у визначений час до домівки ВСУМ і в різних самодіяльних ланках проводили заняття, що не входили в програму гурткових сходин. У ланках збиралися новаки різних куренів з особливими заінтересуваннями. Так повстали ланки: хорова, танцювальна, "драматична" та інші, зокрема великі успіхи мала оркестра. Заняття ланок провадили відповідні інструктори-виховники. Крім цього новаки часто сходилися до домівки, щоб побавитися і мали до розпорядимости різні настільні гри.

К о р о т к о: Треба ствердити, що хоч недовго тривала друга фаза розвитку новацького руху та в тому часі внесено дещо нового. Ця фаза стала черговим кроком у розвитку новацького руху й була помостом до наступної, третьої фази, еміграційної, що носить назву Уладу Пластових Новаків.

ІІІ. У Л А Д П Л А С Т О В И Х Н О В А К І В /УПН/

1945 - 1949

1945

Березень - вересень Зорганізування перших новацьких частин: Авґсбург, Регенсбург, Карсфельд /Німеччина/.

Жовтень - З'їзд СУПЕ - доповідь Т. Самотулки: "Напрямні пластової діяльності підсучасну пору в УУПН". Назначення Т. Самотулки субреферентом пластових новаків.

Листопад - Опрацювання інструкцій ч.8/45 у справі устрою новацьких частин УУПН в сучасну пору та ч.9/45 в справі змісту праці новацьких частин УУПН. Зорганізування редакції новацького журналу "Новак" в Авґсбург зі.

Грудень - Опрацювання матеріалів на ступень джури: а/час проби прихильника; б/ Перша проба /осіння/. /Гл. Т. Самотулка: "Шлях пластового новака".

1946

3.І. - Полява першого числа журналу "Новак" /в Авґсбурзі/

9 - 14.ІІ. - І. курс-відправа новацьких виховників в Інгольштадті.

Командант: Т. Самотулка. Учасників 17 з 6 новацьких частин.

3.III. - Зорганізуванн субреферату УУПН /нарад в Карльсфельді коло Мюнхену. Учасники: скм. Гладкий Яро, скм.Іваненко М., скм.Горохович Тоня, скм.Смеречинська А., скм.Самотулка Т./

Старий Орел: "У жовтодзюбчому крузі" - матеріали для ведення роботи з наймолодшими новачками. /Рукопис/.

24 - 25.III. - Перша стріча новацьких виховників у Регенсбурзі. Учасників 35 з 10 новацьких частин.

15 - 17.IV. - 2. Курс-відправа новацьких виховників у Швайнфурті. Командант скм.Лещин. Відправу перевів субреферент новаків. Учасників 20 з 6 новацьких частин.

25 - 28.IV. - Праця "Підкомісії пластових новаків" /25-26.IV/ та Підкомісії УУПН /28.IV/ під час другого з'їзду СУПЕ в Карльсфельді к. Мюнхену.

20 - 22.V. - 3. Курс-відправа новацьких виховників у Ноймаркті. Командант скм. Книш В. Курс перевів субреферент новаків. Учасників 14 з 6 новацьких частин.

29 - 30.V. - Друга стріча новацьких виховників у Нойбаєрн. Учасників 32 з 12 місцевостей.

13. - 16.VI. - Новацький табір у Петлінгу /Регенсбург/. Командант скм.Смеречинська Анастасія, бунчужний скм. Яримович Юрій. Учасників 21.

15.VI - 7.VII. - Новацький табір у Міттенвальді-Вірпфельн. Командант скм.Ніна Пясецька, бунчужний ст.пл. Ярослав Мадай. Учасників 46, в тому 24 новаків. Табір мішаний.

28. - 30.VI. - 4. Курс-відправа новацьких виховників в Новому Ульмі. Командант скм.Самотулка Т. Учасників 66, що репрезентували 16 гнізд із 12 пластових осередків.

30.VI. - Третя стріча новацьких виховників у Новому Ульмі. Учасників 78.

9.VII - 9.VIII. - Новацький табір у Бертегсгаймі /бритійська зона Німеччини/. Командант скм.Бачинський Леонід. Учасників 106.

29.VII - 14.VIII. - Новацький табір в Оберсдорфі /Авгзбург/. Командант - ст.пл.Демянчук Оксана. Учасників 28, в тому 16 новаків. Табір мішаний.

2 - 8.VIII. - Новацький табір у Волькерінгу /Регенсбург/. Командант скм. Смеречинська А., бунчужний пл.уч.Думик М. Учасників 48, в тому 32 новаків. Табір мішаний.

- Новацький табір над озером Фумель /Австрія/. Учасників 78, в тому 42 новаків. Табір мішаний.

20.VIII - 2.IX. - Пластовий табір у Фірнберзі /Байрейт/. Командант пл.сен.Дармохвал В., бунчужна пл.сен.Боровик Софія. Учасників 69, в тому 14 новаків і 12 новачок.

21 - 23.VIII. - 5. Курс-відправа новацьких виховників у Корнберзі. Командант Самотулка Т. Учасників 26 з 3 місцевостей /4 гнізд/.

26 - 28.XII: - 6. Курс-відправа новацьких виховників у Вайсен-
і. Командант скм.Т. Самотулка. Учасників 23 з 9 пластових осеред -
/11 новацьких гнізд.

1947

Л ю т и й - Поява правильника УУПН.

15 - 16.III Третій з'їзд СУПЕ в Регенсбурзі; розподіл УУПН на
улади: Улад Пластових Новаків та Улад Пластових Новачок.

9 - 14.VII. - 7. Курс-відправа новацьких виховників в Міттен-
ді. Командант скм. Самотулка Т., бунчужний ст.пл.Копцюмака Богдан.
ників 11, з 6 пластових осередків /8 новацьких частин/.

Л и п е н ь - Новацький табір у Гайденав /англійська зона/.
ндант пл.сен. Уласевич.

5 - 7.VII. - Участь новаків у Ю. С. В. в Міттенвальді.

- Новацький табір над озером Ст.Вольфганг /Австрія,
ників 58, в тому 28 новаків. Табір мішаний.

17 - 29.VII. - Новацький підтабір на острові Велика Береза,
ю Штафельзее /Міттенвальд/. Командант скм.Гірняк Никифор. Учасни-
18.

29.VII - 11.VIII. - Новацький табір у Волькерінгу ім.о.скм. А. Бу-
кого /Регенсбург/. Командант пл.сен. Сазвич Р. Учасників 22.

1. - 14.VIII. - Участь референта УПН-ів у курсі т.зв. "Водзуп
ових", зорганізованому польськими скавтами у Фільдфлєкен /Німеччина/.

С е р п е н ь - Новацький табір над озером Ст.Вольфганг /Австрія/.
ників 45, в тому 24 новаки. Табір мішаний.

17. - 18.VIII. - Обласна рада новацьких виховників в Ашафенбурзі
прогулянка пароплавом по Райні.

22 - 28.VIII. - 8. Курс новацьких виховників. Командант скм.Са-
улка Т., бунчужнийст.пл.Сулик Степан. Учасників 21 з 7 пластових осе-
сів, що заступали 9 новацьких частин.

19.X. - Нарада співробітників реферату УПН-ів в Авгзбурзі. Ство-
ня Вишкільної Ланки при реф. УПН-ів - голова скм. Самотулка Т., чле-
стпл.Петрів Святослав і ст.пл. Слїж Володимир.

23.XI. - Краєва Рада новацьких виховників у Мюнхені.

10.XII.- ГПС схвалила текст обіцянки новака /Постанова ч.40/

21 - 25.XII. - 9 Курс-відправа новацьких виховників у Інгольштад-
Командант скм. Самотулка Т. Учасників 13, з 9 пластових осередків,
заступали 10 новацьких частин.

1948

10 - 17.I. - 10. Курс новацьких виховників /III.Рада Орлиного
нє/ в Регенсбурзі. Командант скм.Самотулка Т. Учасників 23 з 11 плас-
их осередків, що заступали 12 новацьких частин.

12 - 21.II. - 11.Курс-відправа новацьких виховників у Вангені /Фр-
ька зона Німеччини/. Командант скм.Самотулка Т. Учасників 7 з плас-
о коша Ліндав /Ліндав, Ванген, Кіслег/.

14.V. - Поява 1. числа журналу новацьких виховників "Вогонь Орлиної Ради".

1.VI. - Схвалення нового правильника Уладу Пластових Новаків, постановою ч.5. Головної Пластової Старшини з 28.IV.48 р., поданого до відома в "Пластові Вісті" ч. 1/1948.

26 - 30.VI. - Відправа юнацьких і новацьких виховників у Ляндеку /Австрія/. Відправу перевів пл.сен.Чума Ярослав, при допомозі п.сен. Завадівської М. та скм.Чайківської Ірини, Гриньовської М.Учасників 20.

12 - 17.VII. - Участь референта УПН-ів в Cup Wood Badge Course у Донопертайх /англійська зона/, зорганізованому англійськими скавтами /І.Б./. Учасників курсу 25 /12 англійців, 9 німців, 2 литовців, 1 естонець та 1 українець/.

29.VII - 2.VIII. - 12.Курс-відправа новацьких виховників у Міттенвальді, який перевів скм. Самотулка Т. Учасників 11, що репрезентували 6 пластових осередків та 8 новацьких частин.

29.VII - 27.III. - Новацький табір "Хом'як" в Егг /Форарльберг - Австрія/. Командант пл.сен.Улицький Ярослав, бунчужний ст.пл. Сось Іван, учасників 25.

30.VII. - 8.VIII. - Новацький табір в Ашафенбурзі. Командант скм. Хухра Антін, бунчужний ст.пл.Кулинич Надія: Учасників 23, табір мішаний.

10 - 24.VIII. - Новацький табір "Лісовики" в Міттенвальді. Командант ст.пл. Сіяк Ірина, бунчужний ст.пл. Слиз Володимир. Учасників 38.

18 - 31.VIII. - Новацький підтабір на крайовому пластовому таборі "Трипілля" в Оеррель /англійська зона Німеччини/. Командант скм.Теодосій Крупа, бунчужний пл.сен.Левицький Юрій. Учасників 16, табір мішаний.

22 - 31.VIII. - 13.Курс-відправа новацьких виховників в Оеррель /англійська зона Німеччини/. Перевів скм. Самотулка Т. Учасників 18 із 6 пластових осередків.

17.VIII. - 7.IX. - Новацький табір "Маківка" в Фушель /Австрія/. Командант пл.сен.Маланій Б., бунчужний пл.сен.Дячук М. Учасників 59, табір хлоп'ячий.

Л і т о м - Табір новачок у Міттенвальді. Командантка пл.сен. І. Кучер.

1949

17 - 21.III. - 14.Курс-відправа новацьких виховників у Міттенвальді. Перевів скм.Самотулка Т.. Учасників 10 із 6 пластових осередків.

31.V. - 8.VI. - 15.Курс-відправа /IV.Рада Орлиного Вогню/ в Міттенвальді, призначений для організаторів новацьких таборів. Курс перевів скм. Самотулка Т., при допомозі пл.сен. Саввича Р., та ст.пл. Слика В. Учасників 12 із 8 новацьких частин.

31.V. - 8.VI. - Зональний табір новаків у Міттенвальді. Командант скм.Самотулка Т., бунчужний ст.пл. Слиз В. Учасників 52 з 5 пластових осередків. Табір хлоп'ячий.

2 - 4.VI. - Міжнародна стріча новаків /реллі/ в Авгсбурзі /на Зандберзі/. Учасників 68, естонці, литовці, мадари, поляки, росіяни та українці. Українську групу репрезентували: Рій "Соколята" - 19 гніздо УПН в Ділінгені, в числі 7 під опікою скм. Самотулки Т. та ст.пл. Гусака

М. і Рій "Рисі" - підготовче гніздо УПН в Цуффенгавзені, в числі 6, під опікою скм.о.Будного Петра та пл.скоба Петра Біланюка.

15 - 29.VII. - Табір новаків "Нова Гілка" ім.скм. Іваненка Михайла в Марієнталь /Регенсбург/. Командант ст.пл. Негайнів Богдан, бунчужний пл.розв. Шаран Михайло. Учасників 20, табір хлоп'ячий.

Л і т о м - Табір новачок "Чорногора" у Міттенвальді. Командант пл.сен. Сілк Оксана. Учасниць 27.

П і д с у м к и:

Третя фаза розвитку новацького руху - еміграційна. Вона ще незакінчена. Закінчився лише її перший етап, - новакування у таборах переміщених осіб. Цей етап незвичайно багатий в події, а важливий тим, що розгорнена широко праця охопила всі ділянки новацького життя, при чому помітна посилена активність на ділянках, що були менше розроблені у попередніх фазах.

На цьому місці необхідно підкреслити факт, що Пласт на еміграції повстав стихійно. Провід оформився в той час, коли вже діяла низка частин за старими зразками в нових умовах. Завданням новацького проводу, що його покликано до дії осінню 1945 р., було в першу чергу охопити організаційно вже існуючі новацькі частини та впорядкувати їх діяльність. Труднощі лежали у відсутності достатньої кількості новацьких виховників та відповідної літератури, що уможливила б молодим виховникам проводити роботу з новачками в нових умовах, в умовах таборового життя переміщених осіб. У зв'язку з цим на основі досвіду з попередньої фази діяльності та перших спосетережень життя й побуту в таборах Ді-Пі, започатковано праця у напрямі її водностаїннення, за допомогою інструкцій чч. 8 і 9/1945, видання матеріалів для впорядників а також журналу "НОВАК".

Ми дістали від дотогочасних виховників у спадщині надбання, головне по організаційній лінії, що не були без впливу на спосіб ведення праці. По традиції покладено у нас в основу організаційної побудови і поведено діяльність р о л м и, а не гніздами, як це прийнято в кабінгу. Організаційна схема У.П.Н. зарисувалась така: рій /рєввій/, - гніздо /гніздовий/- УПН-ів, - референт новаків БГКП-ів. Крім того діяли ще в міру потреби - кошові, обласні та крайові референти новаків дотичних булав. По лінії діяльності створено ще т.зв. Вишкільну Ланку із завданням: вишколювати новацьких виховників, опрацьовувати матеріали для журналів новаків та новацьких виховників, тощо.

В 1947 р. дійшло в УПН, як загалом у цілому Українському Пластовому Уладі до розподілу на чоловічі та жіночі улади, що діяли -якщо говоримо про УПН-ів та УПН-ок -, за узгідненим правильником та зрізничкованими лише вимогами проб і новацьких умілоостей. Розв'язання питання діяльності натрапляло на великі клопоти. Закон, обіцянка, привітання, проби - позначилися на різних етапах попередніх фаз розвитку, різними, часто неповні викінченими штрихами. Тому виникла необхідність превести в умовах нової дійсности експерименти щодо ведення роботи з новачками. Для організаційно й діяльностевої побудови Уладу важливим було встановити вікову межу новаків, щопочатково була дуже широка /7 - 13 рр/. Теорія і практика вимагала в тих умовах поділу на новаків молодших і старших, а в слід за цим мусіла піти зрізничкованість діяльності з узглядненням віку дітей, пір року, тощо. Складність програми, до деякої міри перенасиченість, переражала тих, що не хотіли чи не могли вглибитися в новацьку роботу, хоч таке розв'язання питання методично було без закиду. А до того, чиж не краще обмежити у початковій діяльності самостійність недосвідчених, головне впорядників-новаків, конкретизуванням -уточненням напрямних і поданням матеріалів? Ця розв'яз-

ка видавалася нам у той час правильною. Коли згодом вік обмежено на 7 - 11 рр., тоді й упрощено діяльностеву побудову, уподібнюючи її до кабінету. Підставою діяльності стали: закон, обіцянка, кличі та з проби новака. До програми діяльності УПН-ів впроваджено ще новакі вмілості, своєрідні формою, овіяні подувом рідного краю. На вмілостях а також на пробах УПН-ок помітне п'ятно чужих впливів.

Увага Проводу тобто субреферату новаків, а згодом після розподілу на два улади, реферату УПН-ів Булави ГКП-ів, зосередилася у великій мірі на вишколі новацьких виховників, оформленні Уладу та на видавничій діяльності. Провід не мав змоги більше попрацювати в ділянці міжнародних зв'язків, хоч і цієї ділянки зовсім не занедбав /участь в чужинецьких курсах, у міжнародній стрічі новаків в Авгзбурзі і т.д./

Питання вишколу новацьких виховників і оформлення новацького руху дуже тісно пов'язуються зі собою. Вишкільні курси - це одні з важливіших місць формування думок та передавання їх учасникам курсів, не говорячи вже про наради Проводу УПН, наради відповідних комісій підчас II. З'їзду СУПЕ, нарад Вишкільної Ланки і т.д. Підставові елементи, а саме: закон, обіцянка, клич, а дальш вимоги проб і вмілостей - це повністю не оформлюють новацького руху. Потрібно ті елементи пов'язати в одну цілість і надати їм відповідну форму, чи пак овіяти якоюсь атмосферою. Для кабінету притаманна атмосфера джунглів, побудована на писаннях Кіплінга.

Питання атмосфери та загалом оформлення новацького руху з'ясував Старий Орел в окремій праці "Основи виховання новаків" - /Зміст: Визначення; Орлина атмосфера; Мета та завдання; Основні елементи; Метод праці; Підсумки/. У нас пороблено всі старання ввести орлину атмосферу, яка нав'язує до скоба. Рій, гніздо, назви новацьких ступенів з одної сторони, з другої назви новацьких виховників - сірі орли, т.зв. орлині круги для курсів, а врешті журнал новацьких виховників "Вогонь Орлиної Ради" - це ті заходи для створення атмосфери, що повинна крім того базуватись на якійсь фабулі. На превеликий жаль серед нас не має ще свого Кіплінга. Тому мусимо вихисновувати різні надбання головно народньої творчости, як назки, легенди, перекази, тощо. Не від речі буде підкреслити факт, що в основу новацького руху покладено головним чином скарби народньої творчости, проникнені чистими ідеями любови, добра, правди та справедливости.

Вишкільні курси - це чергове велике досягнення УПН, якого коріння сягають до "Племені Новаків". За 5 років на еміграції проведено 15 курсів - це велике досягнення. При цій нагоді треба відмітити, що референт новаків особливе багато працював теоретично й практично в ділянці вишколу новацьких виховників, студіюючи чужу літературу й особисто беручи участь у чужих скавтових курсах: англійському й польському. Програма наших вишкільних усталена й достатньо розроблена.

Провід УПН-ів старався реалізувати свої задуми за допомогою журналу "Новак" та журналу новацьких виховників "Вогонь Орлиної Ради". "Шлях пластового новака", "Перші Кроки" та деякі рукописи членів Вишкільної Ланки, - це скромні надбання у видавничій ділянці УПН-ів. З уваги на малу кількість новацьких робітників у централі важко було вирівняти всі недомогання в нашому русі, хоч ми були їх свідомі. Багато уваги, зокрема на курсах, зосереджено на питанні методу праці, в основу якого лягли три основні елементи: гра, розповідь /гутірка/ та пісня; іншими словами: ігровий та художньо виховний метод. Праця проводилася в малих гуртах /роях/ та в більших /гніздах/ новаків.

К о р о т к о: Перший етап третьої фази розвитку новацького руху приніс охоплення всіх питань новакування. Можливе, що розроблення питань не недостатнє та віримо в це, що в черговому етапі дії УПН вдасться вже більше рівномірно випрацювати питання новацького життя, зокрема новацьку проблематику в подробицях, якщо очеvidно зовнішні умови нам на це дозволять.

IV. Р О З В І Й НОВАЦЬКОГО РУХУ ЗА П Р О Б Л Е М А М И

Так хронологічне зіставлення подій новацького руху, як і коротке записання важливіших фактів кожної фази розвитку не дають тієї наглядності суті питань, що стояли й ще стоять перед сьогоднішнім Проводом УПН. Уже в 1945 р. зарисувались чітко три комплекси питань, що чекали свого повного розв'язання а саме:

- 1/ комплекс питань, зв'язаних з організаційним охопленням терену діяння;
- 2/ комплекс питань, зв'язаних із діяльністю новацьких частин,
- 3/ комплекс питань, зв'язаних із кадрами новацьких виховників та Проводом УПН.

Розглянення кожного з тих питань у їх розв'язанні може допомогти також пластунам, що не займалися новацькою роботою схопити сутні думки та питання новацького руху. Основним питанням, що являється вихідним для всіх інших похідних є питання правильника.

П Р А В И Л Ь Н И К

Виготовлення нового правильника, що охоплював би цілість новацьких питань і правильно їх розв'язував, натрапило в нас, на еміграції, на великі труднощі. Оформлення новацької роботи під цю пору ставило вимогу докладного вивчення правильників своїх і чужих новацьких ула-дів, та не лише правильників, а вивчення н.пр. кабінгу та всіх його відмін. У нас згадану працю ускладнювали ще й: відсутність докладно розробленої та в практичній роботі проведеної новацької методи; відсутність ясно з'ясованої думки щодо ведення новацької роботи; відсутність перекладної літератури предмету, при рівночасній необхідності пізнання тогочасних дітей і середовища. Наведеним трудностям, як також і прийняттю на III. З'їзді СУПН статуту Т-ва "Український Пласт", треба приписати чергові зміни правильника.

Простежимо за розв'язанням шляхом та вкажемо на суттєві моменти у розвитку оформлюючої думки новацького руху. На тому шляху вирізняються три етапи, що їх у нашому випадку здається з'ясовуватимуть правильники. Бо правильник визначає мету, надає організаційні форми та накреслює діяльність частин.

Вихідною точкою для новацького руху став кабінг. Цікаво, як закоренився у нас кабінг. Ми перейняли від англійців ідею та метод, намагаючись прищепити і розвинути їх на канві української духовності та згідно з інтересами української спільноти. Копіювання чужого зразка, звичайна форма перейняття чужої ідеї, помітна була на Закарпатті, де силою зовнішніх обставин не можна було переводити повністю рішень ВПК. Це відчувається зовсім виразно в праці скм. Бачинського Л. "Вовченята й лисички". А в Галичині, де пластова ідея знайшла відповідний ґрунт і зовнішні можливості для розвитку, зразу помітне стало намагання вийти поза межі чужого зразка. Вказують на те: 1/ зміна назви - "новик", а не "вовченя"; 2/ переставлення точки тяжіння в організаційно-діяльностейній побудові на гурток, у зв'язку з чим робота проводилася гуртками, а не "зв'язками" /гніздами/; 3/ різниця в змісті проб та підході до новацьких проб, яких у нас було 7; 4/ в оформленні закону зарисувалися у нас систематичний спосіб думання. Наш закон начислявав 6 точок і схоплював приблизно всі важливіші прикмети ідеального українського новака у протизагу до англійського закону, що в ньому подано лише дві точки, в яких підкреслюється відношення "вовченяти" до безпосереднього зверхника та напрямна, що до внутрішнього росту вовченяти.

Перший наш правильник 1924 р. коротко охоплював важливіші питання новацької роботи. З'їзд новацьких виховників у 1927 р. напевне не

був без впливу на зміну тогочасного правильника, що його затвердила ВПК 14.VI.1929 р. Важливіше з "Правильника Уладу Українських Новиків /-чок/":

§ 2. Ціллю Уладу є ширити пластову ідею серед дітей народніх шкіл у віці 8 до 14 р. життя.

§ 3. Мета праці: пособляти фізичному, моральному й інтелектуальному розвиткові новиків.

§ 4. Метод праці зібраний у т.зв. "Пробах Українського Новика". Після зложення першої проби новик складав обіт /приречення/.

Закон новика: 1. Новик любить Бога й Україну.

2. Новик слухає Батьків і Старшину.

3. Новик є приятелем всіх людей і братом кожного українського новика.

4. Новик радо всім допомагає і старається щодна зробити хоч одне добре діло.

5. Новик усміхнений і веселий.

6. Новик все панує над собою, не плаче і не нарікає.

Привіт: "Г о т о в с ь !"

Організаційна побудова: найнижча організаційна одиниця - гурток, що складався з 6-12 членів; 2-8 гуртків творили зв'язок новиків. Провід розбудований від рад інструкторів аж до Команди Уладу Новиків.

Загальна характеристика: У першій фазі поставлено перші кроки в напрямі оформлення системи позашкільного виховання дітей, побудованої на пластовій ідеології. Перещеплено на український ґрунт ідею та частинно метод кабінгу, надаючи їм своєрідного українського стилю. В організаційно-діяльностевій діяльності впроваджено принцип ведення роботи гуртками, а не зв'язками. Піонери новацького руху мали великі і важливі досягнення для новацької справи в розробленні організаційної побудови, залишаючи нам у спадщині докладну організаційну схему новацького уладу.

Розв'язання Пласту в Галичині - це поважна затримка в новацькій роботі, зокрема в секторах організації й діяльності. Постійних занять з новачками не можна було заступити кількатижневими таборами, що відбувалися раз до року. Тому не можна було перевірити на практиці сконкретизованих у правильнику напрямних.

Правильник Виховної Спільноти Української Молоді /ВСУМ/, написаний ДРОТ-ом, є до деякої міри доповненням попередніх, якщо брати до уваги його частину, що відноситься до новацького відтинка, т.зв. "Племя Новаків". У процесі праці згадана частина улягла доволі великим змінам, але загальні рамки залишилися ті самі. "Племя Новаків", як тоді називано Улад Новаків, об'єднував новаків у віці 7 - 12 р. життя, тобто дітей народніх шкіл та 1-2 клас гімназії. В організаційно-діяльностевій побудові став зарисовуватися вже розподіл на новаків 7-9 річних т.зв. "жовтодзюбів" /1-3 класи народніх шкіл/, та справжніх новаків /4 класи народної школи та 1-2 класи гімназії/.

Основною клітиною "Племені Новаків" був гурток /6-12 членів/ на чолі з гуртковим. Всі гуртки даної школи-місцевості об'єднувалися у курені на чолі з курінним проводом /курінний, заступник курінного, писар, господар/. Виховну працю в гуртку вів впорядник, член ВСУМ, що закінчив 16 р. життя. Всі впорядники даного куреня творили гурток впорядників. Новаки проходили на своєму виховному шляху три проби новацького знання і досягали такі ступені:

джура - помічниця, після першої проби

стрілець - сестричка, " другої "

стежник - санітарка, " третьої "

Привітання залишилось те саме: "Готовсь!"

Новацьке приречення та новацький закон змінено. Новацьке приречення: "Прирікаю всією мвоєю поведінкою заслуговувати на довіря Виховної Спільноти Української Молоді, що виросту Україні на користь і славу".

Закон новака:

1. Новак вірить в Бога та любить Україну.
2. Новак береже чести й слави Племені Новаків.
3. Новак робить добре діло.
4. Новак слухає зверхників.
5. Новак дбає про здоров'я.
6. Новак є другом природи.

Загальна характеристика: У другій фазі продовжувало працю по лінії голоно розроблювання діяльності новаків, в якій то праці уна-являються також спроби методичного оформлення новацької роботи. Введення різновікового принципу в діяльності новаків, диференціація занять у залежності від віку новаків тощо, знашли тут свій вияв. Згаданий теоретичний розподіл новаків на 7-9 і 10-12 - річних виказався непрактичний у переведенні, з уваги на ведення праці в різних шкільних середовищах: народні школи, гімназії.

На порядок дня виринула потреба застосувати новий метод у праці з 7-8 - річними новаками. І ми провели у Львові перші проби нового способу ведення праці з цими дітьми, побудованого виключно на ігровому принципі. На жаль воєнний час не дозволив нам зібрати більшого досвіду в праці з жовтодзюбами.

Принцип ведення праці гуртками а не куренями, залишився на-далше відставовим. В організаційній побудові ми не вийшли поза межі куреня. Не розбудовано Проводу Племені новаків, творили його субреферент та його заступниця для дівочих частин. Такий приблизно був хід формування новацької праці до 1945 р.

З тими досягненнями попередніх новацьких виховників ми ввійшли в третю фазу розвитку новацького руху, хоч правду кажучи, на початку цієї фази лише частина тих надбань була відома для тогочасного Проводу. Історія "Уладу Пластових Новаків" записала три важливіші факти, що говорять про формування новацького уладу:

- 1/ Інструкція ч.8/45 та ч.9/45;
- 2/ Правильник УУПН;
- 3/ Правильник УПН.

Інструкція Команди СУПЕ ч.8/45 у справі устрою новацьких частин УУПН у сучасну пору та інструкція ч.9/45 у справі змісту праці тих же частин, видані дня 21.IX.1945 р., - це чергова проба оформлення новацької роботи в час нашої мандрівки по чужих землях. Та спроба дала змогу новим новацьким виховникам зорієнтуватися згрубо в роботі та тим самим давала можливість уодностайнити виховну працю на відтинку новаків. Цікавіше з тих інструкцій:

У ділянці устрою: вік новаків 7-13 років із розподілом на молодших /новаків-жовтодзюбів, 7-10 -річних/ та старших /новаків-орлят 11-13 -річних/. Найнижчу, основну виховну клітину творили 6-12 новаків р і й /на чолі з ровим/, 2-8 новацьких роїв об'єднувалися у г и і з д о, що входило в склад коша на рівні з пластовими куренями.

В ділянці змісту праці: В інструкції ч.9/45 поміщено вказівки що до праці новаків-жовтодзюбів. Заняття побудовано на елементах: гри, пісні та казки. У веденні роботи з жовтодзюбами передбачено 4 етапи: на першому етапі, тобто з учнями 1-ої класи народньої школи, що їх організується в другій половині шкільного року, тобто на весну /7-ми річні новаки/, виховники повинні вести роботу за допомогою нескладних

рухливих ігор, з перевагою вільних, які згодом підмінювати складнішими. Вони мають на меті з вплетеними тут і там казками, віршами, піснями, сприяти розвиткові самостійності, ініціативи та уяви дітей, як також зарисувати чи поглибити в духовстві перші сліди національної свідомості, національної культури і т.д. Поодинокі заняття новаків повинні робити враження окремих, відірваних від себе, при чому всі вони разом повинні творити цілість.

На другому етапі виховної праці вже не треба подавати відірваних від себе гор, а сполучувати в одну цілість, в так звані і г р о в і к о м п л е к с и. Один ігровий комплекс триває довше або коротше, в залежності від теми, що її проробляється. Він закінчується добуттям відзнаки. Ігрових комплексів є шість і вони побудовані на елементах гри та казки. Гри на загал складніші мають правила.

На третьому етапі з 9-тирічними новачками проводити в дальшому ігрові комплекси, що міняють до деякої міри свій вигляд, заєдики введенні елементів світа дійсности. Вводити тут прості новацькі гри з метою розвивати в новаків бустро чуттів. Зміст допоміжного матеріалу повинен радше промощувати шлях до розвитку реального світогляду дитини.

Четвертий етап - це підготовчий для переходу до новаків-орлят. Ігри та інші складові частини занять єднають елементи суперництва, що мають на меті осягнення своєрідних вмілостей, н.пр.: "Соколине око Добрині", та елементи, що мають розвивати реальний природничий світогляд дитини.

План діяльності новаків-орлят розроблений докладніше. Крім загальних вказівок щодо засобів і заходів, подано вимоги на першийступінь "д ж у р и". Щоби його здобути потрібно зложити чотири іспити: осінній, зимовий, весняний і літній. Робота з тими новачками тісно пов'язується з лвищами природи.

Призначенням інструкцій було розв'язати ряд пекучих питань щоденної новацької роботи. Як тимчасові інструкції, що мусіли появитися під тиском потреб сірого пластового будня, ще не могли розв'язувати всіх питань, навіть першої ваги, як н.пр. новацького закону, новацької пісні, вимог другої й третьої проб, постанови про відзнаки та однострій. Всі ці питання чекали своєї розв'язки, яку мусіла попередити докладна аналіза доточасних своїх і чужих досягнень з обсягу новацтва. Місцем розмов на згадані теми став субреферат УУПН та II-ий 3'їзд СУПЕ. Предметом субреферату в днях 23.III.1946 р. /Регенсбург/, 4.V.1946 р./Карльсфельд/, 26.VII.1946 р./Фрайман/, 25.VIII.1946 р. /Фрайман-Мюнхен/ були справи правильника.

Покликані до життя "Підкомісія пластових новаків" в днях 25-26.IV.1946 р. та "Підкомісія УУПН" в дні 28.IV.1946 р. під час II. 3'їзду СУПЕ в Карльсфельді мали на меті проаналізувати інструкції чч. 8 і 9/46 і винести відповідні поправки та доповнення. У висліді проведених дискусій появился правильник у вересні 1946 р. До цього правильника, що на 5-ти сторінках розв'язував основні питання новацької роботи, долучено обширні "пояснення" /45 сторін/. Метою такої побудови правильника було устійнити принципіві питання. Пояснення повинні були в міру потреби, з бігом часу, улягти повільним змінам аж до їх остаточного оформлення. Ця думка одначе не знайшла підтвердження Команди і на основі цього правильника зладжено новий правильник, який появился в лютому 1947 р.

"Правильник Уладу Українських Пластових Новаків" розподілявся на такі частини:

- А/ Устрій частин Уладу Українських Пластових Новаків.
- Б/ Програма виховної діяльності.
- В/ Приписи про однострій, відзнаки, книги в УУПН.
- Г/ Провід УУПН.

Особливістю першої частини був розподіл новаків на 3 групи-ступені:

молодша група /7-8 річні/	-	новаки-жовтодзюби,
середня " /9-10 " /	-	" -орлята,
старша " /11-12 " /	-	" -юні орлята.

Добування поодиноких ступенів узалежнювано від віку. Поодинокі ці ступені не мали тяглости. Наведений розподіл відносився до діяльності. До виховної програми введено новацький клич: "Готусь до служби в Пласті", коротко: "Готуйсь!" та новацький закон, що складався із 7 точок:

- 1/ Новак любить Бога й Україну.
- 2/ Новак слухається батьків і пластових виховників.
- 3/ Новак говорить правду.
- 4/ Новак пильно вчиться.
- 5/ Новак зберігає чистоту та порядок.
- 6/ Новак додержується правил у грі.
- 7/ Новак робить добре діло.

Запросктована в інструкції ч.9 система проб виявилася непрактичною у дальшій праці і тому ми не вважали за доцільне її продовжувати. Треба однак на тому місці підкреслити, що в початковій діяльності на відтинку новаків на еміграції ті вимоги сповнили своє завдання. Завдяки подрібному розробленні, вони були великою допомогою у праці вперядників, що не мали в цій роботі ані досвіду, ані вишколу, а таких новацьких виховників було не менше 90 відсотків.

Тоді ми запропонували зовсім іншу систему проб. План діяльності визначували:

- 1/ Ігрові комплекси на ступінь жовтодзюба.
- 2/ Проби на ступінь орляти.
- 3/ Вмілості - вимоги на 3. ступінь юного орляти.

До 1/ Під гровими комплексами ми розуміли суціль гор, переплетений казками, піснями, загадками тощо, що мали творити зміст занять новаків. Виховні напрямні ігрових комплексів, як і загалом цілої роботи з новаками, випливали з закону й були так сформульовані:

- 1/ Особиста й збірна дисципліна й порядок.
- 2/ Усамостійнення новака.
- 3/ Привички особистої гігієни.
- 4/ Поведінка дома, на вулиці, в школі, в природі.
- 5/ Школення бистроти чуттів.
- 6/ Відповідна віковій рухова справність.
- 7/ Потреба роблення доброго діла.
- 8/ Побудження відчуття любови до Бога та приналежності до свого народу.

Усі 6 ігрові комплекси /Кожум'яча, Осінча, Зимовча, Веснянча, Літенча, Отрок/ мали проводитися продовж одного - двох років. По їх проведенні новак одержував ступінь жовтодзюба.

До 2/ Проб на ступінь юного орляти було шість:

1. Проба орлиного ока.
2. Проба заячого слуху.
3. Проба бистроного оленя.
4. Проба кожум'якової справности тіла.
5. Проба заклітої мовчанки.
6. Проба вдалости княжого дружинника.

Підготовка до кожної проби тривала 3-4 місяці. Після відбуття всіх проб новак одержував ступінь орляти. Згадані проби побудовано на основі проб, що їх переведжено в "Уладі Новиків".

До 3/ Щоб добути ступінь юного орляти, треба було проробити такі вмілості: 1. Джура, 2. Братчик, 3. Таборовик, 4. Вістун, 5. Верхо - винець, 6. Чорноморець.

Час переведення згаданих вмілостей обмежувався від 1 до 2 років. Подана програма виховної діяльності зустрілася з критикою деяких новацьких виховників, що уважали її за складну й висловлювали бажання мати по-зможі як найпростішу систему проб. Особливою причиною складності запропонованої програми був широкий віковий діапазон /7-12 років/, у висліді чого організовано дітей із двох шкільних середовищ: народної школи та гімназії. Нам видавалося недоречним підготовляти до проби на ступінь жовтодзюба новаків - гімназистів, що тужать вже за юнацтвом. Це й багато інших причин вказували нам на доцільність виготовлення такої системи проб, що відповідала б віковим заінтересуванням та фізичним спроможностям дітвори, тим більше, що вона була дещо вільніша за попередню і давала спорядникові більше свободи. Можливо, що велика кількість проб, до деякої міри перенасиченість програми вимагала поправок.

З хвилиною, коли питання віку новаків вийшло знов на порядок дня і коли ведення новацької роботи з гімназистами виявилось недоцільним тому, що вони занадто вже тягнуться до юнацтва, вирішено обмежити час новакування до 11 років життя. Тоді зовсім логічною стала вимога опрацювання нової системи проб.

Приписи про однострій та відзнаки новаків - це одна з нових, оформлюючих, важливих праць для новацького уладу.

Окрему увагу звернену в правильникі на оформлення і зрізничкування новацьких виховників за ступенями.

Провід Уладу розбудовано, йдучи знизу вверх, так: обласний зв'язковий новаків, красвий зв'язковий новаків, верховні власті УУПН з Великою Радою Новацьких Виховатків та Командою УУПН на чолі.

Характеризуючи загально правильноник УУПН треба завважити, що його постанови охоплюють цілість справ, що відносяться до організації і діяльності Уладу.

Такий стан тривав до III. З'їзду СУПЕ /1947/, після якого знову виникла потреба внести поправки до правильноника згідно з прийнятим на тому З'їзді статутом Товариства "Український Пласт".

У зв'язку з розподілом до цього часу одного уладу на два, тобто Улад Пластових Новаків /УПН-ів/ і Улад Пластових Новачок /УПН-ок/, виникли два проєкти правильноника. Після довгих розмов узгіднено правильноник, який по схваленні ГПС видрукувано в "Пластових Вістях" ч.1/48. Правильник складався із таких частин:

- I/ Основні ствердження.
- II/ Приняття до частин УПН.
- III/ Організаційна схема.
- IV/ Виховні органи УПН.
- V/ Ступені новацьких виховників.
- VI/ Пластунки - новацькі виховники.
- VII/ Виховна програма УПН.
- VIII/ Відзнаки, знамена й інші знаки в УПН.
- IX/ Книговедення в УПН.
- X/ Новацька службова книжечка.
- XI/ Однострій.

Наведений правильноник, як зліпок двох проєктів, мав багато недомогань. У 1949 р. запропоновано поправки до того правильноника та доповнення, що їх вже в цьому обговоренні беремо до уваги. Вік членів УПН поширено до 12 р., та це залишається без впливу на побудову діяльності тому, що ми фактично організуємо новаків лише в народніх школах. Перших

6-9 тижнів хлопець згл. дівчина є прихильником, складають заяву вступу, а потім підготовляються до складання першої проби та обіцянки. Організаційна схема: рій /6-10 членів/-росвий, гніздо /2-4 рої/-гніздовий. Виховний провід: впорядник /ланка впорядників/, гніздовий, /опікун/, кошовий референт новаків, обласний референт новаків, краєвий референт новаків, головний референт новаків. Новацькі виховники поділяються на два ступені: новацький виховник першого ступеня, новацький виховник другого ступеня.

Виховна програма УПН:

- 1/ Новацький клич: "Готуйся до Пласту", коротко "Готуйсь!", що є рівночасно привітання новаків.
- 2/ Обіцянка новака: "Обіцяюсь любити Бога й Україну, помагати другим, придержуватись новацького закону".
- 3/ Новацький закон: 1. Новак служить Богові й Україні.
2. Новак слухається виховників.
3. Новак старається бути щораз ліпшим.
- 4/ Новацькі проби - три: 1. на ступінь жовтодзюба
2. на ступінь юного орляти
3. на ступінь орляти.

Вимоги проб опрацьовано окремо для новаків і новачок.

Проби УПН-ів; Вимоги кожної проби складаються з 2-ох частин:

А/ Вимоги допущення до проби, що охоплюють ряд чинностей, які новак має зробити, щоб могли складати пробу.

Б/ Вимоги проби, яку радше треба вважати за вправу новака в самоопануванні й вмінні зосередити свою увагу в момент проби, що її звичайно проводимо в терені.

Кожна чергова проба за своїми вимогами більше складна, бо вона призначена для старшого вже віком новака.

Проби УПН-ок; Вимоги кожної проби є поширенням попередньої. Назагал вимоги замало сконкретизовані.

5/ Новацькі вмілости, опрацьовані окремо для новаків і для новачок.

6/ Система похвал і пересторог: уведенням системи похвал підкреслено важливість застосування похвал, як виховного чинника.

Новацька відзнака " жовте орлятко на скелі з написом "Готуйсь" /проект ЕКА/, основна барва УПН - жовта -, відзнаки росвої приналежності - кругла зелена із жовтою силветкою символу рою, - відзнака новацьких ступнів, тотеми, знамена, однострій залишилися майже без змін.

Характеризуючи загально правильник УПН треба підкреслити, що він є удосконаленням попередніх. У ділянці організаційній позначилося намагання обмежити число членів у рої та в гнізді по змозі до найменшого. У виховній ділянці дещо уподібнено новацький рух до кабінгу, зокрема, коли говоримо про закон та обіцянку. Відсутня ще лише новацька пісня. Виховну програму доповнено новацькими вміlostями та введенням системи похвал.

Р е а л і з а ц і я п р а в и л ь н и к а .

Реалізація правильника, тобто робота з новаками, чи інакше діяльність частин, - це чергове питання, яке треба схарактеризувати. Багато було у нас спроб започаткувати роботу з дітьми. Цей факт є вислідом важкого життя нашої спільноти. Реалізацію "сім проб" в Уладі Новиків лише започатковано. Відсутність підручника, що розробляв би "сім проб" стала причиною того, що працю вели деякі виховники за "Вовченятами" - Б.П. /у польському перекладі", хоя у дискусії під час Першого З'їзду новацьких виховників переважав романтичний напрям. Після 1930 р. не можливо було вести діяльність продовж цілого року. Це й

причина недомагань та труднощів і в чергових фазах розвитку, а в першу чергу в Племені Новаків. Більш-менш правильну, безпереривну роботу з но- ваками започатковано в Племені Новаків, однаке закоротко, щоб можна бу- ло сказати дещо про висліди переведення правильника в життя у тому пе- ріоді. Еміграційна фаза розвитку новацького руху представляється вже значно краще під оглядом здійснювання постанов правильника, хоч і тут багато недомагань, що зв'язані із їх частими змінами.

З 1947-48 рр.почавши докладаємо всіх старань, щоб новацьке життя пробігало згідно з інструкціями. Заняття проводяться роями й гніздами. Новаки приготовляються до складання заяви вступу, проб та обіцянки. Для цього користуються новацькі виховники різними формами занять, як сходи, прогулянки, збірки гнізда, новацькі змаги, новацькі ватри, но- вацькі табори і т.п.

--:--:--:--:--
 -:--:--:--:--:--
 -:--:--:--:--:--

Н о в а ц ь к е т а б о р у в а н н я має багате минуле. Та, на жаль, не легко подати докладний перегляд новацьких таборів, не маючи достатньої кількості даних про ті табори в час першої та другої фаз. Та всежтаки варто подати, хоч і неповне зіставлення праці в тій ділян- ці:

У л а д Н о в и к і в

Дата:	Місце:	Командант:	Завваги:
1926 15.7-15.8.	Корчин	Іваненко.М.	
1927	Пасічна/Горгани/	Іваненко М.	
1928 16.7-16.8.	Підлюте Ставне	о.Бучацький А., обозний:Кліщ І. Лукачева О.	
1929 4.7-10.8.	Підлюте Горигляди	о.Бучацький А., обозний:Кліщ І. Старосольська Л.	
1930	Підлюте	о.Бучацький А., обозний:Кліщ І.	
1931	Підлюте	о.Бучацький А., обозний:Кліщ І.	
1932	Остодір	о.Бучацький А., обозний:Кліщ І.	
1933	Остодір /Старява	о.Бучацький А., обозний:Кліщ І. Бачинський Л./	
1934	Остодір Старява	о.Бучацький А., обозний:Кліщ І. Бачинський Л., обозний:Білостоцький Т.	
1935 липень серпень	Остодір Остодір Старява	о.Горникевич, обозний:Білостоцький Т. Клак-Буйова С., обоз.:Старосольська Л. Бачинський Л.	
1936	Остодір Старява	Каменецький Ю., обозний:Домбровський М. Бачинський Л., обозний:Копач Р.	
1937	Остодір Старява	Бачинський Л., обозний:Копач Р. Копач Р., обозний:Качмар І.	
1938	Старява	Марунчак, обозн.:Копач Р. /хлоп./ " :Кишакевич А./дівч./	
1939 липень серпень	Остодір Остодір Старява	о. Ждан, обозний: Кивелюк Б. д-р Фіголь Марія Масюк В.	

Усі до таборів!

Комісія Виховних Осель і Мандрівок

при Українському Краєв. Т-ві Охорони Дітей і Опіки над Молоддю у Львові організує літом 1935. р. такі оселі: Для дітей до 14 літ:

1. На Остодорі к. Підлютого від 21. VI. — 19. VII. — дів. Оплата: 45— зол. Зголошення приймає: М. Фіголь, Львів, Марка 30.
2. На Остодорі к. Підл. від 22. VII — 19. VIII. — хлоп. Оплата: 45— зол. Зголошення:
3. І. Кліщ, Львів, Хлопціцького 25.
3. В Старяві к. Хирова від 19. VI. — 16. VII. — хлоп. Оплата: 40— зол. Зголошення: І. Кліщ, Львів, Хлопціцького 26.
4. В Старяві к. Хирова від 18. VII. — 14. VIII. — дів. Оплата: 40— зол. Зголошення: І. Шухевич, Львів, вул. Сикстуська 58 а. Для молоді вище 14 літ:
5. На Соколі к. Підлютого від 21. VI. — 16. VII. — жін. Оплата: 40— зол. Зголошення: І. Шухевич, Львів, Сикстуська 58 а.
6. На Соколі к. Підлютого від 20. VII — 14. VIII. — муж. Оплата: 40— зол. Зголошення: М. Гресько, Львів, Городецька 95. „Пласт“.
7. На Полянці к. Космача від 24. VI. — 16. VII. муж. Оплата: 35— зол. Зголошення: Б. Павлюк, Львів, вул. Потоцького 110.
8. В Ісакові н. Дністром від 24. VI. — 16. VII. — муж. Оплата: 35— зол. Зголошення: М. Гресько, Львів, вул. Городецька 95. Для фахово-працюючих жінок:
9. В Рожанці к. Тухлі від 1. VIII. — 17. VIII. — Оплата: 20— зол. Зголошення: І. Пеленська, Львів, вул. Міцкевича 11.
10. і 11. У липні ц. р. відбудуться два мандрівні табори для дівчат у Горганях і Чорногорі. Рати на оплати до осель організованих КВОМ слід надсилати тільки до Земельного Банку у Львові на к-то П. К. О. 500.170 з виразним означенням: Комісія Виховних Осель і Мандрівок (КВОМ) з поданням свого прізвища та оселі, що на неї зголошується. Рати мусять бути зложені перед відїздом на оселю.

Містимо фото-копію інформаційної статейки з журналу молоді "Українське Юнацтво" Ч:5/1935 про організовані табори для молоді. /З бібліотеки проф. Д-ра В. Лева, — світлив пл. сен. інж. М. Пежанський/

Це є доказом, що КВОМ /Комісія Виховних Осель і Мандрівок при Українському Краєв. Т-ві Охорони Дітей і Опіки над Молоддю/ у якій діяли дальше пластові провідники, після розв'язання Пластового Уладу, організувала в тому ж році одинадцять таборів, з того 9 постійних та 2 мандрівних. Як табори Ч: 1-2 відмічені для ДІТЕЙ /новацького віку/ в ОСТОДОРІ та Ч: 3-4 в СТАРЯВІ. Зголошення приймали для хлопців І. Кліщ, для дівчат М. Фіголь /Остодір/ та І. Шухевич /Старява/.

П л е м'я Н о в а к і в

Дата:	М і с ц е:	К о м а н д а н т:	З а в в а г и:
1941	/Лемківщина, Підляшшя, Холмщина/		- бунчужний Гута Матвій
1942	Липень Пасічна к. Надірної	Т.Самотулка	
	" Брюховичі к. Львова	Н.Пясецька	
	Серпень Брюховичі к. Львова	Т.Білостоцький	
1943	Липень Пасічна к. Надвірної	Т.Самотулка	бунч. Блаженко В.
	" Брюховичі к. Львова	Т.Білостоцький	
	Серпень Брюховичі к. Львова	Т.Білостоцький	
1944	Червень Криниця	Т.Самотулка	

У л а д П л а с т о в и х Н о в а к і в

Дата:	Місце:	Командант:	Завваги:
1946	13-16.6.	Петлінг	Смеречинська А.
	15.6-7.7.	Міттенвальд	Плесецька Н.
	9.7.-9.8.	Бертесгайм	Бачинський Л.
	29.7-14.8.	Оберсдорф	Дем'янчук О.
	3-8.8.	Волькерінг	Смеречинська А.
	літом	Фушель	
	20.8-2.9.	Фірнберг	Дармохвал В. /пл.табір з участю 26 нов./
1947	літом	Гайденав	Уласевич
	"	Ст.Вольфганг	
	17-29.7.	Велика Береза	Гірняк Н. /підтабір новаків/
	29.7-11.8.	Волькерінг	Саєвич Р.
1948	29.7-27.8.	Егг	Улицький Я.
	липень	Міттенвальд	Кучер І. /табір новачок/
	30.7-8.8.	Амафенбург	Хухра А.
	10-24.8.	Міттенвальд	Сілк І.
	17.8-7.9.	Фушель	Маланій Б.
	18-31.8.	Оеррель	Крупа Т. /підтабір новаків/
1949	31.5-8.6.	Міттенвальд	Самотулка Т. /зональний табір,/
	2-4.6.	Зандберг б.Авгзбурга	/міжнародня стріча новаків/
	15-29.7.	Марієнталь	Неганів Б.
	літом	Марієнталь	/табір новачок/
"	Міттенвальд	Сілк І.	

У 1946 році новацькі табори мали недомагання так що до організації, як і їх переведення. Краще поставлено й переведено табори в 1947 році. Епідемія дитячого паралізу не дала змоги, згідно з планом, розвинути в ширшому масштабі таборової акції в 1948 р, хоч у деяких місцевостях здобуто гарні досягнення. Хоч у 1949 р. ми звернули більше ваги на новацьке таборування, ми не мали сподіваних успіхів з уваги на масову переселенчу акцію, так в Австрії, як і Німеччині.

V. О Р Г А Н І З А Ц І Й Н А М Е Р Е Ж А

Найбідніша під оглядом кількості частин і новаків була перша фаза розвитку новацького руху. Новаків і новачок начислювано в 1927 році біля 500. Активніші частини були в місцевостях: Александрія, Дрогобич, Золочів, Коломия, Львів, Станіславів, Тернопіль, Ужгород. Галичина, Волинь та Закарпаття - це терени, на яких розвинулася сітка новацьких зв'язків.

Багатшим у число клітин був час Племені Новаків. Найкраще розвітало новацьке життя у Львові, де в грудні 1943 р. було діяльних 12 частин із 370 членами. Загальне число новаків та новачок досягло цифри 821 - /875 новаків та 446 новачок/, що були зорганізовані в 28 частинах. Увес час діяли курені в місцевостях: Блудники, Львів, Перемишль, Самбір, Станіславів, Стрий, Сянік, Яворів. Сітка новацьких куренів розтяглася по Галичині, Холмщині, Лемківщині та Кракові.

Найбільше новацьких частин і новаків нараховується в першому етапі 3-тньої фази розвитку тобто в Уладі Пластових Новаків. Стан новаків і новачок у дні 31.VII.1948: частин 42 із 1153 новаками /571 новаків+582 новачок/ що діяли на терені Німеччини й Австрії. Найбільше число новаків заготовано в 1947 році, а це - 1852.

Чергові роки приносять поширення сітки на 4 континенти: Європа, Америка, Австралія та Африка. 1948 рік - це рік розсівання новаків по всьому світі. Число клітин росте, але дещо мале число новаків, що по виході зі своїх частин в Німеччині чи Австрії не знаходять на новому місці поселення пластово середовища. В тому ж році виникли клітини новаків в Англії, Тунісі, Бельгії, Канаді, ЗДПА, Аргентині та Австралії.

VII. КАДРИ НОВАЦЬКИХ ВИХОВНИКІВ.

Проблему кадрів новацьких виховників розглядатимемо в двох площинах: перша - провід новацького руху, друга - новацькі виховники, що безпосередньо вели роботу з новаками /впорядники та гніздові/.

Провід новацького руху. Перший провід т.зв. Головна Управа Уладу Новиків була наказна, під проводом проф. Савини Сидорович. Управа випрацювала правильник, програму діяльності /"сім проб"/. В січні 1926 р. ВПК затвердила Головну Управу У.Н. у складі: ст.пл. Кравців М. - голова, ст.пл. Ломага С. - місто голова, ст.пл. Танчаківська Г. - секретар, ст.пл. Ратич О. - скарбник.

На основі звідомлення про І. З'їзд впорядників У.Н. /гл. "Молоде Життя ч.2-1927/ можна ствердити, що душею новацького руху від зарання його виникнення був ст.пл. Кліш Іван, якого прізвище не поміщене в списку Управи, затвердженої ВПК. У тому звідомленні не згадується ні одне прізвище з поданої Управи. З'їзд підготував, а що більше навіть склав звіти за Управу ст.пл. Кліш І. Цей факт важливий для новацького руху й тому на нього звертаю увагу. Що він означає? Роботу з дітьми вестимуть довший час /постійно/ лише ті, що люблять дітей і хочуть ними займатись. Звідси випливає необхідність самоодбору новацьких працівників. Назначування, вибір і т.п. без значення. Це підтверджує подекуди й вибір Управи в 1927 році. Перший З'їзд впорядників обрав нову Управу в складі: скм. Лисецький П. - голова, ст.пл. Кліш І. - урядуючий місто голова, ст.пл. Добрянська М. - член Управи, ст.пл. Котович З. - член У., ст.пл. Рак Б. - член У.

Від 1928 р. Командантом Уладу Новаків став о. Бучацький Олександр, якого заступником був Кліш Іван. У праці на відтинку новаків допомагали по хлоп'ячій лінії головню Курінь старших пластунів "Орден Залізної Остроги /ОЗО/, а по дівочій головню Курінь старших пластунок "Санітарки". Видатніші новацькі виховники /не тільки з названих куренів/: о. Бучацький А., ст.пл. Кліш І., скм. Іваненко М., ст.пл. Білостоцький Т., ст.пл. Котович З., ст.пл. Дурбак Т., ст.пл. Мамчин Ю., ст.пл. Я. Білінський, ст.пл. Андришшин Т., ст.пл. Стернюк О., ст.пл. Кметик В., ст.пл. Сторожчук Р., ст.пл. Винницький В., ст.пл. Дядько М. і Романишин П., та пластуни: Бутурин С., Скаб М., Саввич Р., Дражньовський. Видатніші новацькі виховниці: скм. Сидорович С., ст.пл. Старосольська Л., ст.пл. Клак Ст., ст.пл. Дмоховська С., ст.пл. Фіголь М., ст.пл. Крохмалюк Г., пластунки: Курилович А., Дицьо А., Коваль І., Панас Н., та інші.

Можна сміло твердити, що новацька вітка вдержалася при існуванні у часах пластового руху завдяки праці ст.пл. Кліша Івана і скм. о. Бучацького Олександра.

Провід "Племені Новаків" спочивав у руках субреферента Т.Самотулки,

якому допомагала по лінії новачок Калитовська Марта. Співробітників було мало; Білостоцький Т., Пясецька Н., Блаженко В., і ще декілька прізвищ можна би навести тих, що допомагали в праці на таборах. Зате почали вибиватися молоді вояки: Білосор Оля і Наталка, Шарко Терешка, Цимбалістий Ігор, Ярема Іванка, Кузьма Юлія, Слиж Володимир і інші, що жертвенно працювали над дитворою увесь час існування Племені Новаків. Щоби прийти тим молодим виховникам з допомогою у веденні їхньої роботи проведено короткий курс-відправу, а теж гутірки на актуальні питання новацького будня на сходах вояків, що відбувалися двічі в місяць. Також і в інших осередках ВСУМ, поза Львовом можна було помітити молодих новацьких виховників.

На еміграції доручив мені скм. Яро Гладкий, референт організації і діяльності СУНЕ ведення субреферату, який з трудом приходилося "ліпити". Склад членів субреферату часто мінявся. На нараді в Карльсфельді 3.III.1946 р. обрано провід у складі: субреферент Самотулка Т., писар Стецьк Марія. Скм. Іваненко М., Горохович Т., та Смеречинська А., погодилися тісно співпрацювати з субрефератом. Літом того ж року усталювався провід на деякий час у такому складі: Самотулка Т. - субреферент і діловод організації й діяльності, Горохович А., - заступник субреферента, Павликовська Н., - писар, Бризгун О., - діловод зв'язку, Гомовський Б., - діловод преси й пропаганди, Жарська О., - діловод господарки.

На III. 3'їзді СУНЕ в Регенсбурзі розподілено УПН на два улади: УПН-ів та УПН-ок. Головний Командант Пластунів покликав до дії Булаву, в якій доручив мені вести новацькі справи. Оформлення реферату УПН-ів натрапило знову на великі труднощі, з уваги на малу кількість заінтересованих пластунів новацькими справами. В 1946-47 рр. співпрацювали з рефератом УПН-ів скм. Іваненко М., скм. Білостоцький Т., та ст.пл.

Петрів Святослав. В 1948 р. реферат працював у такому складі: скм. Самотулка Т. - референт, пл.сен. Дурбак Т. - діловод організації і діяльності, ст.пл. Дудяк Степан - писар. Референт УПН-ів рівночасно виконував обов'язки крайового референта Німеччини /американська зона/.

У першому етапі третьої фази розвитку новацького руху діяли такі крайові проводи новаків:

1/ Американська окупаційна полоса: Крайовий референт - Самотулка Т., референт новаків паланки Ашафенбург - скм. Хухра А., референт новаків паланки Регенсбург - сен. Дурбак Т.

2/ Бритійська окупаційна полоса: Крайовий референт - пл.сен. Левицький Юрій.

3/ Австрія: Крайовий референт - пл.сен. Чума Я. /1.XI.47 - IX.48/, авст.пл. Головінський І., /IX.48-21.I.49/, ст.пл. Пендзей Б.

В інших краях не оформлювано крайових проводів з уваги на невелику кількість новаків.

У висліді наради співробітників реферату УПН-ів в Автзбурзі, в дні 12.X.47, сформовано при рефераті "Вишкільну Ланку" для таких основних завдань: а/ вишкіл новацьких виховників,

б/ видавання журналу /матеріалів/ для новацьких виховників.

Перші члени Вишкільної Ланки: скм. Самотулка Т., ст.пл. Петрів С., та ст. пл. Слиж В., а від 1949 р. скм. Бачинський Леонід. Крім того співпрацювали: пл.сен. Саєвич Роман, ст.пл. Світуха М., та пл.сен. Винників Ярослав.

К о р о т к о: Питання проводу було незвичайно складне й важке до розв'язання продовж 25-років. Новацький рух очолювали в поодиноких фазах:

УЛАД НОВИКІВ: скм. Сидорович С. - 1924-1925
ст.пл. Кравців Марія - 1926
скм. Лисецький П. - 1927
скм. о.Бучацький А. - 1928-1930 /1939/
Урядуючим містоголовою і душею новацького руху був
ст.пл. Кліщ Іван.
Керівний орган: - Головна Управа Уладу Новиків.

ПЛЕМЯ НОВАКІВ: Самотулка Теодосій - 1943-1944
Керівний орган: - Субреферат Новаків

УЛАД ПЛАСТОВИХ НОВАКІВ: скм. Самотулка Теодосій - 1945-1947
від 1947: Улад Пластових Новиків - скм.Самотулка Т.
Улад Пластових Новачок - скм.Гороховч А.
Керівні органи: до 1947 р. - Субреферат Новаків,
від 1947 р. - Реферат Новиків БГКП-ів
/Булави Головного Кмданта Пластунів/
і Реферат Новачок БГКП-ок /Булави Го-
ловної Кмдантки Пластунок/.

НОВАЦЬКІ ВИХОВНИКИ ТА ЇХ ВИШКОЛ.

Новацькі виховники переходили в Уладі Новиків практичний вишкіл на таборах як впорядники чи адміністраційні працівники. Для допомоги в виховній роботі впорядників на таборах були в булаві виховні референти, звичайно досвідчені педагоги. Таку працю виконували в таборі в Підлютому Вороневич О., директор вселюдної школи а на Остодорі Д-р. Євген Пеленський/1935 р./

Окремі вишколи для впорядників проведено в період діяльності "Племени Новаків", було їх 4. Перші вишколи тривали три дні, вони були радше схожі на відправи, без "скошарування" учасників. Курси-відправи були більш теоретичного характеру, із практичним лише показом сходив новаків. Вони являлися спробами шукання за формою та змістом вишколу новацьких виховників. В 1943 р. проведено 3 трьох-денні курси у Львові, Перемишлі та Станиславові. Зовсім інший характер мав курс-табір у Кососі в січні 1944. Провід курсу: Самотулка Т. - командант, Романів В. - бунчужний, Сілк Д. - інструктор, Жарська О. - інструктор. Учасників було 26 із осередків ВСУМ: Львів, Станиславів, Косів, Коломия. Це перший справжній курс, на зразок, який сьогодні окреслюємо назвою "Рада Орлиного Вогню". Таборо-вий спосіб життя, теоретичні й практичні заняття з обсягу новакознання, тіловиховання - спеціально лещетарство та інші заняття курсантів вказали шлях, по якому повинні йти вишколи новацьких виховників у майбутньому.

Та на жаль важко було переводити вишколи в згаданій формі в початках праці Уладу Пластових Новаків. Перший курс відбувся в Інгольштадті - Німеччина /9-14.II.1946/. Тоді визначено собі таку курсів:

1/ подати учасникам курсу знання та методчні вказівки, необхідні до ведення роботи з новаками за допомогою так теоретичних як і практичних занять;

2/ узгіднити погляди виховників на працю новаків;

3/ об'єднати виховників новацького руху в один дружній гурт, що мав би на меті реалізацію ідеї позашкільного виховання української дітвори.

Програма занять: 1/ Історія новацького руху,

2/ Устрій частин УПН,

3/ Зміст праці частин УПН /головно пояснення проб/,

4/ Форми праці частин УПН,

5/ Методика праці /фізичні та психічні особливості дітвори, проблема

середовища, зверхні форми, пластові звичаї, виховні засоби, спосіб ведення занять, планування/

- 6/ Впорядник,
- 7/ Дитяча руханка,
- 8/ Дитяча література,
- 9/ Дім, школа, новацький рій,
- 10/ Моделювання,

Б. Практичні заняття: 1/ Дитяча руханка,

- 2/ Впоряд,
- 3/ Спів,
- 4/ Хоровід, веснянки,
- 5/ Допомога в нещасливих випадках,
- 6/ Шість практичних занять з новаками та дискусією над переведеними

сходинами.

Програма занять в годинах: Теоретичні заняття - 16 год, практичні - 22, разом 38 годин.

Приміщення курсу в будинку перехідного табору в Інгольштадті. Курс перевели інструктори: Самоутулка Т., Горохович А., Білосор Н., та запрошені прелегенти: п. Левицька Марія, сен. Левицький-Софронів В., і п. Дубівка В. Форма вишколу: курс - відправа.

Можна сміло сказати, що цей перший курс на еміграції виправдав своє завдання. Крім теоретичних знань, дав багато досвіду для ведення, головно сходин, показав спосіб підготовки та складання новацької обіцянки і т.д. Мимо великої вікової різниці членів курсу вдалося створити дружній гурт, про що згодом ми мали змогу переконатися.

Чергові курси в Швайцурті, Неймаркті /під шатарми/, Новому Ульмі /під шатрами/, Корнберзі та Міттенвальді, організовані в 1946 р. тривали по 3 дні. Число теоретичних занять зросло в некористь практичних, хоч вони незначно переважали. Це було зумовлене коротким часом та чималим обсягом матеріалу, що його треба було подати новацьким виховникам. Назагал програма залишилася та сама, що й першого курсу з тим, що матеріал подавано в більш сконденсованій формі.

У програмі чергового вишкольного курсу в Вайсенбурзі помічується шукання за новою формою, а головно програмою курсів. План занять того курсу був такий:

- 1/ Історія новацького уладу.
- 2/ Устрій УНН.
- 3/ Зміст праці частин УНН.
- 4/ Методика праці.
- 5/ Ланка новацьких виховників.
- 6/ Новацький рій, родинний дім і школа.
- 7/ Дитяча література.
- 8/ Відзнаки та однострій.
- 9/ Рухливі гри.
- 10/ Спів.
- 11/ Впоряд.
- 12/ Стінна газетка.
- 13/ Ляльковий театр.
- 14/ Ручні заняття.
- 15/ Практичні заняття з новаками.
- 16/ Прогулка.

Програма занять в годинах: Теоретичні заняття - 12, практичні - 16, разом 28 годин.

Дальші шукання та зміни у новацькій роботі позначаються на курсі в Міттенвальді в липні 1947, а головно на 8. курсі новацьких виховників /22-28.VIII 1948 р./ в Авгзбурзі, що його переведено за програмою,

виробленою для курсу в Міттенвальді. Курс новацьких виховників в Авг - збурзі вирізнено в нашій вишкільній роботі й визнано за справжній курс, т.зв. Раду Орлиного Вогню. Ця назва виникла на тому курсі, що відбувся на пластовій площі табору "Зоммекасерне".

Програма курсу:

I. Загальні підставові відомості з обсягу новакознання:
1/ Каббінг, 2/ Історія новацького руху. 3/ Пояснення до правильника УПН.
4/ Методика праці. 5/ Новацький виховник.

II. Практичні знання новацького виховника:
1/ Гра, 2/ Казки /розповідь/. 3/ Пісня. 4/ Ручна робота. 5/ Новацька домівка. 6/ "Лісова мудрість". 7/ Стінна газета та новацький журнал.

III. З новацької проблематики:
1/ Здоровна акція. 2/ Новацький побут. 3/ Самодіяльність новаків. 4/ Новацький табір. 5/ Тіловиховання дитвори. 6/ Дитяча література. 7/ Дисципліна в рої. 8/ Співпраця новацького виховника з домом та школою.

IV. Практичні заняття з новаків:
1/ Сходина. 2/ Гри. 3/ Збірка гнізда. 4/ Прогулянка. 5/ Теренові гри.

Прелегенти: п. Юркевич Марія - курс рухливих гор, проф. Зайцев М. - новак у природі /природничі прогулянки/, п. Бабуняк Л. - спів, ст.пл. Петрів С. - прогулянка, теренові гри і скм. Самотулка Т. - новакознання.

Програма занять в годинах: Теоретичні - 16, практичні 49, разом 65.
Провід Курсу: скм. Самотулка Т. - командант, ст.пл. Сулик С. - бунчужний, скм. Андрухович Я. - господар, пл.уч. Хухра Тетяна - писар. Учасників 21.

У програмі помітна велика перевага практичних занять над теоретичними. Вперше на тому курсі введено суперництво шатрове й індивідуальне, якого вислід мав вплив на визнання курсу. Новістю були новацькі вогні. Перебування на майдані, під шатрами, дали змогу перевести проби новацьких ватер, з яких деякі мали "рлиний" характер. Ті проби були успішні. Низка обрядових чинностей /відтриття курсу і т.д./, введення спеціальних занять з обсягу рухливих гор, пригулянки в природу, теренові гри - це черговий наш успіх у виведенні програми курсу, як зразка на майбутнє.

9-тий Курс-відправа в Інгольштадті в грудні 1947 р. принесла розроблення т.зв. "орлиних кругів", тобто "своєрідних ватер", без вогню згл. при вогні з участю лише новацьких виховників.

10-ий Курс новацьких виховників у Регенсбурзі /10-17.І.1948/ - це IV. Рада Орлиного Вогню, під знаком піднесеного пальця - це черговий наш крок уперід. Хоч курс переводився в приміщенні народної школи табору "Ганггофферзідлунг", всежтаки мав багато чуттєвих моментів підчас відкриття, орлиних кругів і т.д. /Із наказу ч.1./:

"I. Піднесенням п'ястука із випраямленим вказівним пальцем ми перейшли Ріку Забуття, що сполучує світ дійсности з країною Орлиної Казки, в якій тісно пов'язується казковий світ із світом реальним. Піднесенням п'ястука ви підпорядкувалися волі Старого Орла, який є виразником і реалізатором волі нас усіх. Шануйте свою волю і пам'ятайте про обов'язок слухатися Старого Орла.

II. Кожний із учасників Р.О.В. допомагатиме Старому Орлові в переведенні Ради, а тим самим буде виразником і реалізатором нашої спільної волі, виконуючи функції чергового, бунчужного"

Провід Ради: скм. Самотулка Т. - командант, сен. Рубинович В. - господар, ст.пл. Світуха М. - писар. Учасників 23, з 11 пластових осередків. Програму знову вдосконалено:

I. Загальні основні відомості з обсягу виховання новаків:

1/ Історія новацького руху. 2/ Основи виховання новаків. 3/ Виховання - виховник /Що повинен знати виховник про виховання/. 4/ Психічні й фізич-

ні особливості дитвори. 5/ Пояснення до правильника УПН.

II. Практичні вміння новацького виховника:

1/ Гра. 2/ Пісня 3/ Розповідь. 4/ Майстрування. 5/ Новацький танок і новацький театр. 6/ Сходини рою. 7/ Збірка гнізда. 8/ Прогулянка. 9/ Новацький табір. 10/ Новацький вогонь. 11/ Новацький змаг. 12/ Новацька домівка, новацький майдан. 13/ Новак у природі. 14/ Чар новакування. 15/ Планування.

Переведення програми - прелегенти: п. Юркевич Марія - рухливі гри, проф. Барнич Ярослав - пісня, скм. Білостоцький Т. - фізичні й психічні особливості дитвори, новак у природі, ст.пл. Петрів С. - прогулянка, тренувальні гри, сен. Сазвич Р. - гутірка, скм. Самотулка всю дальшу частину програми курсу.

Програма занять в годинах: Теоретичні заняття - 22 год., практичні - 46, разом 68 годин. Проведено індивідуальне й ланкове суперництво. На "Орлиних Кругах" вивчали виховники обрядовість. Важливою подією того курсу було нав'язання до історії новацького руху, цебто сьогоднішню роботу на новацькому відтинку до такої ж у минулому, а то завдяки прихильності новацьких виховників з першої і другої фаз новацького руху. Це мало місце на "Орлиних Кругах". На цьому ж курсі виникла думка запропонувати такий порядок Рад Орлиного Вогню:

- I. Львів 1927, I-ий З'їзд новацьких виховників +/гл. примітка/
- II. Косів 1944, Курс-табір новацьких виховників /I./
- III. Авгзбург 1947, 8. Курс новацьких виховників /II./
- IV. Регенсбург 1948, 10. Курс новацьких виховників /III./

+/ I-ий З'їзд новацьких виховників з 1927 р. визнано Рефератом УПН за I. ВЕЛИКУ РАДУ Орлиного Круга, а Курс новацьких виховників у Косові за I. Раду Орлиного Вогню.

Ні 11. Курс-відправа у Вангені /франц. окуп. полоса Німеччини/, на 12. курс-відправа в Міттенвальді, ні 13. Курс-відправа в Оеррель /англ. окуп.полоса Німеччини/, що були організовані в 1948 р., ні теж 14. Курс-відправа знову в Міттенвальді /березень 1949/ не внесли більше нового до наших вишкільних надбань. Нове питання заторкнено на 15. Курсі новацьких виховників-організаторів новацьких таборів, що відбувся в Міттенвальді /31.V. - 8.VI.1949/, одночасно з зональним табором новаків.

Курс той відкрив референт новаків на лісовій поляні, запалюючи вогонь смолоскипом по попередньому зложенні головні з II. Ради Орлиного Вогню в Авгзбурзі. 15-ий Курс є рівночасно IV. Радою Орлиного Вогню. Це була "Рада дії", спільної дії з новаками, в часі якої передано новацьким виховникам всі практичні досягнення, добути в останніх роках на еміграції. Симвлічним зображенням започаткування тієї спільної дії було злиття двох кругів біля вогню /внутрішнього-новацьких виховників за зовнішнього-новаків/, як факт перейняття малих орлиних дітей, що на зазив злетілися до Міттенвальду на табір, під опіку сірих орлів. Курс перевів скм. Самотулка Т., при допомозі пл.сен. Сазвича Р. і такою програмою: 1/ Основи виховання новаків. 2/ Новацький табір /загальні визначення/. 3/ Планування та підготовка табору. 4/ Організація новацького табору. 5/ Виховна програма. 6/ Методи праці на таборі. 7/ Таборові форми. 8/ Переведення новацького табору /перший, останній та інші дні/. 9/ Виховник на таборі. 10/ Господарсько-фінансові питання. 11/ Актуальні таборові питання. Учасників 12 з 8 новацьких частин. Курсанти виконували обов'язки в адміністративному й виховному апараті табору. Рівночасно вони вели або придивлялися до виховної роботи з новаками і до господарсько-фінансових клопотів, пов'язаних із переведенням табору. Беручи

це до уваги, курс мав практичний характер. Гутірки на тему ведення табору мали на меті вказати на доцільність згл. недоцільність такого чи іншого ведення табору, подати відповідні пояснення до веденої роботи в новацькому таборі чи поза табором /"свячене", забави дітей та інші імпрези, на які нас запрошено/. Деякі гутірки мали на меті пригадати або доповнити новацьким виховникам їхнє новакознання, зокрема тим, що ще на курсі не були. Ведення сходин, частинне вивчання ігрового комплексу "ОТРОК", переведення складання заяви вступу, першої проби та обіцянки - це комплекс питань новацької роботи, що з ним зустрілися учасники курсу.

Підсумування вишкільної акції на еміграції:

I-ий Курс новацьких виховників дав основу для програми вишколу, яку згодом змінено й удосконалено. Виразні зміни в складенні програми та її реалізації помічується на 7. Курсі в Міттенвальді, на якому зокрема з'ясовано й практично унагляднено питання праці ролями та гніздами. Особливо підкреслено працю гніздами і подано декілька практичних прикладів гніздової роботи з новаками. Тут починається у нас перехід від дотеперішніх, майже виключно роєвих новацьких занять, до занять також і гніздових: /збірки гнізда, гри, пісні, розповіді, імпрези/, уважаючи за доцільне вести раз у тижні роєві сходини, і раз тижнево гніздові збірки. При тій нагоді зосереджено увагу виховників на питанні адміністрації гнізда, потреби господарського виховання новаків.

8-ий Курс був черговим кроком уперід в напрямі удосконалення вишколу. Велика перевага практичного над теоретичним, введення суперництва, обрядовість, поширення та поглиблення програми, перші Орлині Круги і т.п. вказують на це.

На 9. Курсі-відправі розроблено "Орлині Круги". Знову ж 10. Курс на-в'язав до історії новацького руху та визначив чергування Рад Орлиного Вогню. Зарисувалася також виразна різниця в програмі курсів на I-ий і II-ий ступені новацьких виховників. Основу для програми курсу на II-ий ступінь новацького виховника має творити новацька пролематика:

1/ Релігійне виховання новаків. 2/ Національне виховання новаків. 3/ Державно-громадянське виховання новаків. 4/ Естетичне виховання новаків. 5/ Господарське виховання новаків. 6/ Фізичне виховання новаків. 7/ Лікарська опіка. 8/ Співпраця новацького вихованика з родиною та школою. 9/ Самодіяльність новаків. 10/ Новацький побіт. 11/ Дисципліна новаків. 12/ Співпраця з чужинцями в ділянці новацтва. 13/ Дитяча література. 14/ Ігрово-комплексний метод.

15-ий Курс /IV. Дара Орлиного Вогню/- новий крок у нашій роботі, що мав на меті вишколити новацьких виховників по лінії табірництва.

У початках вишколом новацьких виховників займався суб-референт новаків безпосередньо, організуючи вишкільні курси. При кінці 1947 р. переняла ті обов'язки Вишкільна Ланка. Крім вишкільних курсів для новацьких виховників допомагав у тій важливій праці журнал "ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ". Курси проводилися звичайно в місцевостях, де були новацькі частини. Це вможлилювало переводити практичні заняття з новаками. Багато практичних занять проводились зі самими курсантами-впорядниками. Деякі курси відбувались у критих приміщеннях, інші, звичайно літом, під шатрами. Провід курсів складався з команданта, бунчужного, господаря та писаря. В останніх курсах обов'язки бунчужного виконували почерзі учасники курсу, щоб таким способом пригтовлятися до ведення того, дуже важливого й відповідального обов'язку. Зразок п о р я д к у д н я на курсі:

7.15	-	8.15	вставання, прорух, порядкування миття
8.15	-	8.30	молитва, наказ
8.30	-	9.00	снідання
9.00	-	9.55	виклад
10.00	-	10.50	гри

11.00	-	11.45	гутірка
11.45	-	12.30	майстрування, танок, тощо
12.30	-	14.30	обід, після обідня перерва
14.30	-	15.30	гутірка
15.30	-	17.30	практичні заняття з новаками
17.30	-	18.30	спів
18.30	-	19.30	вечеря
19.30	-	20.00	індивідуальні заняття
20.00	-	21.00	орлиний круг
21.00	-	21.30	молитва
22.00			нічна тиша

Зіставлення переведених курсів:

ПЛЕМЯ НОВАКІВ

1. вересень 1943 - 3-денний курс-відправа у Львові
2. 1943 - 3-денний курс-відправа у Перемишлі
3. 1943 - 3-денний курс-відправа у Станіславові
4. 10-24.I. 1944 - I. Рада Орлиного Вогню в Косові

УЛАД ПЛАСТОВИХ НОВАКІВ

1. 9-14.2.1946 - Інгольштадт - 17 учасників, курс-відправа
2. 15-17.4. - Швайнфурт - 20 " "
3. 20-22.5. - Ноймаркт - 14 " "
4. 28-30.9. - Новий Ульм - 66 " "
5. 21-23.8. - Корнберг - 28 " "
6. 26-28.12 - Вайсенбург - 23 " "
7. 9-14.7. 1947 - Міттенвальд - 11 " "
8. 22-28.8. - Авгзбург - 21 - II. Рада Орлиного Вогню
9. 21-25.12 - Інгольштадт - 12 учасників, курс-відправа
10. 10-17.1. 1948 - Регенсбург - 23 - III. Рада Орлиного Вогню
11. 12-21.2. - Ванген - 7 учасників, курс-відправа
12. 29.7-2.8. - Міттенвальд - 11 " "
13. 22-31.8. - Оерель - 18 " "
14. 16-21.3. 1949 - Міттенвальд - 10 " "
15. 31.5-8.6. - Міттенвальд - 12 IV. Рада Орлиного Вогню

Крім цих відбулася ще одна відправа пластових виховників у Ляндеку /Австрія/ 26-30 1948, на якій обговорено також і новацькі справи, та 3 Курси, організовані Булавою ГКП-ок, для новацьких і юнацьких впорядників. Заняття на тих курсах проводилися частинно окремо, частинно разом зі всіма учасниками курсів.

У висліді відбутих курсів надано новацьким виховникам, що задовольнили приписані вимоги звання НОВАЦЬКОГО ВИХОВНИКА I-ого СТУПЕНЯ, а саме: 15.V.1948 р.

- 1/ Ст.пл. Петрів Святослав, член Їжкільної Ланки,
 - 2/ " Слиж Волод., член Вишк.Л., гніздових 1.гнізда УПНв Мюнхен,
 - 3/ Скм. Хухра Антін, обласний референт новаків,
 - 4/ Пл.сен. Сіяк Ірина, гніздова 17.гнізда УПН у Міттенвальді,
 - 5/ Ст.пл. Світуха Микола, гніздовий 11. гнізда УПН у Регенсбурзі,
 - 6/ Ст.пл. Весоловський Олег, гніздовий 19.гн.УПН в Бад Верісгофен,
 - 7/ Пл.уч. Солтко Юрій, впорядник 19 гнізда УПНв Бад Верісгофен,
 - 8/ Пл.уч. Думановський Любомир, впорядни 19.гн.УПН в Бад Верісгофен
- 17.10.1948
- 9/ Пл.сен. Винників Ярослав гніздовий 17. гнізда УПН, Міттенвальд,
 - 10/ Пл.уч. Гаврилюк Орест, впорядник 17.гнізда УПН в Міттенвальді,

Для спементування виховного кадру переведено в початках роботи на еміграції 3 зустрічі новацьких виховників:

1/ Регенсбург	24-25.3.1946,	учасників 35 з 10	новацьких частин
2/ Нойбоєрн	29-30.5.1946,	" 38 з 12	" "
3/ Новий Ульм	30.6. 1946,	" 78 з 16	" "

Крім того на Обласній Раді новацьких виховників в Ашафенбурзі відбуто прогулянку пароплавом по Райні /18.7.1947/. Треба підкреслити, що участь на тих стрічах була незвичайно численна.

Новацькі виховники у своїх осередках творили ланки, що їх завданням було обмінюватися досвідом та спостереженнями, підвищувати свої виховні кваліфікації, плянувати роботу тощо.

Стан новацьких виховників: у 1946 -107
" 1947 /грудень/ - 94 /в УПН-ів/
" 1948 /грудень/ - 87 /в УПН-ів/

в тому: 28 пл.юнаків, 43 ст.пластунів, 16 сеньйорів. Початково новацькими виховниками були головно пл. юнаки та сеньйори, пізніше вже переважали старші пластуни.

В И Д А В Н И Ч А Д І Я Л Ь Н І С Т Ь

Наше друковане слово для новаків і про новаків скромне. "Малі стрільчки" - спомин проф. Мирона Федусевича про перших новаків із 1913 р. /"Молоде Життя" ч.7-8. 1923/, невеличкий розділ про новаків у "Пластовим шляхом за красою життя" - О. Вахнянина /1924/, реферат скм. Степана Ти - совськдо - "Вовченя", надрукований в журналі "Український Пласт" ч. 6-8 з 1924., вбогий "Куток Вовченят" та небагатий "Куток Новиків", головно для подання вимог "сім проб" на сторінках "Молоде Життя" у 1925 р., - це всі перші вістки для чи про новаків. На всіх тих матеріялах тяжать ан - глійські впливи. Це також позначилося на праці скм. Леоніда Бачинського "Вовченята й лисички" - інструкція для організації гуртків наших наймо - лодших /8-12/, Ужгород 1928.

Помішування згадок про переведені табори і частинно праця Л. Прижмуренка /скм.Л.Бачинськдо/ "Порадник впорядника" /Як виховувати новаків - за М.Берклас та Старим Вовком/, Перемишль 1930- це перші прояви у нас стати на власні ноги.

Першою, оригінальною працею, що мені відома, без будь яких сторонніх впливів треба вважати рукопис Івана Кліща "Організація оселі" /1932 р./ Ця праця, складена на Остодорі, займає 22 сторінки густого машинопису й містить незвичайно цінні думки про організацію та ведення новацького табору. Зв'язкий стиль і форма праці роблять враження фахового записника керівника табору. В тому рукописі заторкнуто ряд питань, головним чином організаційного порядку, продуманих до подробиць: провід, підготовка до оселі, впорядник, перший день на таборі, програма дня, перебіг дня, прогулянка, внутрішній правильник, ліквідація оселі.

Черговою оригінальною працею був рукопис Леоніда Бачинського "Готовсь!" Краків 1941, з матеріялами для новацьких виховників.

У 1942-43 рр. я заторкнув новацькі питання у доповідях:

- 1/. Можливості праці на відтинку новаків
- 2/. Самовиховна праця в сільських народніх школах
- 3/. Методика праці ВСУМ
- 4/. Узгіднення зовнішніх форм.

Частину матеріялів "Племя Новаків" /168 сторін густого машинопису/ видруковано на циклостилі в 1943 році. "Племя новаків" - це збір програмок

сходив враз із поданим матеріалом, призначених для новаків 10-11 річних, що підготовляли на ступінь "джурі - помічниці".

На I-му З'їзді СУПЕ в 1945 р. заслухано доповіді: "Напрямні пластової діяльності під сучасну пору в Уладі Українських Пластових Новаків!

Свідомість старої правди, що без журналу важко правильним шляхом вести виховну працю в організації, а тим більше на еміграції, вказала на необхідність шукання можливостей видавання журналу для новаків. Мої заходи в тій справі принесли успіх. Зорганізовано в Авгзбурзі редакційну колегію в складі: проф. Міяковський, п.Марія Юркевич, пл.сен. Григоріів М. та Самотулка Т., яку згодом очолив п. Щербина Н. У рямцях т.зв. "Пластово Видавництва" в Авгзбурзі видано журнал під назвою "НОВАК". З уваги на технічні труднощі поодинокі числа не виходили своєчасно, тому й не вдалося нав'язати постійного контакту з дітьми. Згодом із деяких ще інших причин припинено на 4-ому числі видавання журналу, що робив миле враження завдяки оформленні сен. Григорієва, хоч журнал мав чимало недотягнень. Перші кроки в напрямі видавання новацького журналу пороблено з великим зусиллям. Факт першого журналу для новаків все-таки залишиться важливим досягненням УПН.

На початку 1946 р. видруковано циклостилєвим способом мою збірку матеріалів під назвою "Шлях пластового новака" /Записки Українського Пластуна чч. 4,5,6,7,10,11,12/. З м і с т: а/Час проби прихильника /чч.4-5/, що охоплювали програму 6 сходив враз з матеріалом та заввагами до складання заяви вступу. б/ Проби на ступінь джурі: І-ша проба /осіння/ Записки чч.6-7, 2-га проба /зимова/ - не появилася друком, 3-тя проба /весняна/, Записки чч.10-11, 4-та проба /літня/, Записки ч.12.

У першій пробі /осінній подано матеріал у формі готових програмок /сходив 6 та 1 прогулянка/, з метою подати декілька зразків. Матеріал для чергових проб зібрано в місячні випуски, щоби впорядники довільно подавали його новакам. Цей матеріал призначено для 10-11 річних новаків. З уваги на відсутність інших матеріалів використувано його теж і для новаків, молодших віком за 10 р. Потреба сірого новацького будня спонукала мене написати матеріали для 7-8 річних новаків, що знайшли своє оформлення в рукописі "У жовтодзюбчому крузі", 1946. З м і с т: Перша зустріч з кандидатами на жовтодзюбів. Друга зустріч. 1/ Рада пролісок. 2/ Рада села. 3/ Рада сірого будня. 4/ Рада київських гір. 5. Рада на Дніпрі. 6/ Рада на узліссі. 7/ Рада дружби. 8/ Рада жовтодзюбчого круга. 9/ Гаєва Рада. 10/ Рада старої хати. 11/ Рада семи горбів. 12/ Рада столичного города. 13/ Польова Рада. 14/ Рада обіцянки. - Вказівки до переведення складення заяви вступу. Додаток із Радою під Великдень, Радою в день матері та Радою саду.

Машинопис має 54 + 11 сторін. 17 занять з новакими, різнородних своєю формою і змістом мали за завдання підготувати жовтодзюбів до складення заяви вступу. На маргінесі тих матеріалів треба завважити, що метод ведення занять зовсім відмінний від методу, поданого в "Шляху пластового новака". В рукописі "У жовтодзюбчому крузі" подано зразки тематичних занять /сходив та прогулянки/ методом ігровим та художньо-виховним, який повинен заступити вербальний стиль ведення занять.

Розвинення і поглиблення вище наведеного матеріалу знаходимо в історичних іграх "Отрок" /1949/, VI+115 стор. машинопису. З м і с т: Перемога. Зміст. Історичні гри: /1.Рада на семи горбах. 2. Рада в столичному городі. 3. Велика Рада отроків. 4.Рада отроків Олега Вішого. 5.Похід отроків Святослава Хороброго. 6.Рада отроків Володимира Великого. 7.Рада отроків Ярослава Мудрого. 8.Круг отроків Ярослава Осмомисла. 9.Герці отроків Данила. 10.Великий круг отроків./ Практичний коментар. Додаток. Список важливіших джерел.

Кожне заняття тематичне, всі разом творять ігровий комплекс, побу-

дований на історичних переказах княжої доби. Подані в комплексі гри дуже рухливі; вони виробляють у співучасників меткість, силу та винахідливість, прищеплюють лицарськість і патріотизм. Це подається дітям не у формі традиційного в нас непедагогічного повчання, а впровадженням "отроків" у саму стихію героїчного. "Отроки" непомітно для себе не лише навчаються своєї давньої бувальщини /і сам лише цей момент був би цілковитим виправданням такої, а не іншої форми гор/, але й поринають в атмосферу таємничості, символів, у сублимоване, очищене, ідеалізоване минуле. Виявилось, що минулина нашої землі була така барвна, як і минулина прерій дикого Заходу чи джунглів Конго..." /Іван Коровицький, рецензент ОПДЛ/.

"Отрок" - це не лише матеріал для переведення історичних гор, це для впорядника рівночасно методичний порадиш, у якому подано зразки тематичних занять, пов'язаних в одну цілість. Заняття своєю формою різнородні: сходиши, прогулянки, новацькі ватри, прості нескладні змаги, згл. посередні форми занять у терені. "Отрок" доповнює працю скм. Леоніда Бачинського - "Перші Кроки" /Пластове Видавництво "Молоде Життя", 1949/, сторін 84. Є це матеріали до 1-ої проби. Зміст: Передмова. Як стати новачком. Новацькі проби - I. Віра в Бога. II. Мій дім - моя громада. III. Україна - моя Батьківщина. IV. Пластове братство. V. Рій і гніздо. VI. Кругом природа. VII. Знаки та сигнали. VIII. Треба бути здоровим. IX. Новацькі гри. X. Новак радить ось і сам. - Доповнення для новачок. Закінчення. Список літератури. Книжка багато ілюстрована. Матеріал багатий, посеєгредований, охоплює цілість питань, зв'язаних з прийняттям до Уладу, підготовкою та складенням першої проби й обіцянки. Поданий матеріал - це велика допомога для впорядників. Мусимо підкреслити факт, що ця праця скм. Бачинського найцінніша зі всіх попередніх його праць, що написані про чи для новаків.

Врешті треба ще згадати про журнал новацьких виховників "Вогонь Орлиної Ради", якого перше число появилося в 1948 році. Це була збірка матеріалів із весняною тематикою. Зміст: I. Злітались орли. II. Що розказуватимемо новачкам. III. Ігровий кутик. IV. Самодіяльний театр. V. Майстрування. VI. Із природничого записника. VII. Таємна мова новаків. VIII. Новацький впоряд. IX. Співаємо. X. Листування.

Виготовлені в 1948 р. дальші 3 збірки не могли появилися з уваги на фінансові труднощі після грошевої реформи в Німеччині. В 1949 р. віддано до друку матеріали числа 2. "В.О.Р." /літній матеріал/, а після їх появи прийшло багато відзивів від новацьких виховників, щоби "Вогонь Орлиної Ради" появлявся появлявся як періодик - квартално. Наявність журналу новацьких виховників, це великий наш здобуток у допомозі новацьким виховникам вести роботу з дітьми підчас мандрівки по чужій землі, де немає бібліотек із українською дитячою літературою. Здобуток великий ще й тому, що в 2-ім і чергових числах появилися не лише матеріали для використовування в біжучій роботі з дітьми, але також і методичні вказівки для самих виховників. "В.О.Р." повинен стати не лише джерелом матеріалів для роботи, але й трибуною, з якої кожний новацький виховник мав би змогу говорити на різні теми новацької діяльності та новацького руху загалом.

Наша перекладна література з ділянки новакознання також небагата: переклад Б.П. "Вовченята" - "Wolf Cub's Handbook" в часописі "Наша пошта" 1946, - Гайденав, з фінансових причин не появилося друком.

К о р о т к о: Наше друкване слово про новаків і для новаків небагате. В початковій праці носить п'ятно чужих впливів. Відтак повстали вже оригінальні, вартісні речі: "Новак", "Перші кроки", "Отрок" і "Вогонь Орлиної Ради" - це поважні надбання у видавничій ділянці нашого руху.

Н А Ш І З В'Я З К И з Ч У Ж И Н Ц Я М И

Новацький сектор УПУ не належить до легких в ділянці співпраці з чужинцями. Передумовою нав'язування дружніх співвідносин є:

- 1/ Наявність ясно сформульованої думки про ведення роботи з новаками, тобто оформлення новацького руху.
- 2/ Опрацювання та видання стабільного правильника УПН.
- 3/ Опрацювання матеріалів для проб, якщо не має підручника.
- 4/ Видання перекладу Б.П. - "Wolf Cub's Handbook".
- 5/ Видання журналу для новаків.

Сьогодні в нас вже оформлена думка про ведення роботи, випрацьований правильник, видні матеріали до першої проби /"Перші кроки"/. Є вже в нас і переклад підручника Б.П., та на жаль ще досі не виданий. Можна сказати, що ми вже більш-менш приготовані до цієї акції. Та слово тепер за рефератом преси й пропаганди, щоб можна було деякі ще твори видати для обміну літературою з чужинцями.

Хоч важко було нам до того часу налаштувати зв'язки та дещо робив референт новаків і в цій ділянці, беручи участь в курсі т.зв. "водзуб зухових", організованим польськими скавтами /1947/ та в Wood Badge Course ; Донопертайх, організованому англійцями. Намі спроби утримувати зв'язки з американськими новаками, що переслали були для наших новаків дарунки, прорвалися. На вислані нами листи і книжки з Німеччини ми не одержали відповідей.

Участь новаків у зустрічах, змагках у Регенсбурзі та участь української делегації в складі 13 новаків у міжнародній новацькій стрічі вовчат /переміщених осіб/ на Зандберзі біля Авгсбурга, довели до нашої свідомості факт, що наші новаки відзначалися доброю поставою, та хоч часом віком і ростом не дорівнювали чужинецьким вовчатам, вміло й завзято змагалися за передові місця під час гор.

У ділянці зв'язків на відтинку новаків покладено перші кроки. Черговий етап праці УПН повинен виявитися також і по цій лінії, при чому новаки під час зустрічей з чужинцями повинні бачити різницю між українським і чужинаціональним новаком, різницю між українським новацьким рухом і кабінгом, без будь-якої туги за ним.

П І Д С У М К И

Новацький рух - це рух пластових новаків, що бавляться під доглядом пластунів, які допомагають їм всебічно розвиватися, школитися - добувати відповідні ступені, щоб у майбутньому могли краще пройти відповідний юнацький вишкіл. Цей рух породився у дуже скрутних умовах нашого національного життя. Це й було причиною його повільного розвитку, а відтак затримки в його всебічному розвитку. На його розвоєвому шляху помічується три основні фази: п е р ш а - "Улад Новиків" /1924 - 1939/, характерний тим, що покладено організаційні основи з невиразною ще діяльністю побудовою. Працю ведено за "Вовчятами" Б.П. й за "Племінним вихованням" - Гаргвел. "Сім проб" та закон - це яркий доказ, що не було єдиного стилю у новацькій роботі й зовнішніх ознаках організаційної побудови. Окреслення "романтичний напрям" /гл. звіт про I-ий З'їзд в порядників/ незвичайно виразно підкреслює важливу напрямку про ведення новацької роботи. Зовнішні можливості дозволили на докладніш розроблення лише одної ділянки, а саме - табірництва.

Д р у г а фаза - "Племені Новаків" /1940-1944/, - це шукання за формою та змістом діяльності. "Романтичний напрям" знайшов тут для себе ґрунт, та тільки інший. Із лісової пущі він вийшов на степові

простори з виразними українськими рисами. Особливу увагу звернено на новацьких виховників. Короткий час не дозволив розвинути виховної думки, ні зібрати достатньої кількості досвіду.

Третя фаза "Улад Пластових Новаків" /від 1945 р./ - еміграційна, незвичайно багата в різні події. Новацький рух набирає нових форм у зустрічі з чужим світом. Це полегша й ускладнення; Полегша в наглядності недосагань при порівнянні з чужими зразками, - ускладнення в сугестивному впливі чужого світу. Зберегти українську форму та український зміст - це наше завдання. Як основу для нашого руху взяли ми українські первні, так гарно й художньо зображені в народній творчості. На українських мотивах будемо величаву казку орлиного світу, який хочемо вмістити в організаційні пластові рамки, що ми їх принесли з рідного краю. Всі основні елементи новацької роботи стараємося овіяти подуми рідного краю і поставити в протизвагу до атмосфери джунглів, - орлину атмосферу, атмосферу наших степів, наших кавказький - кримських та карпатських гір. Важко в еміграційних умовах, при відсутності розуміння важливості новацького руху пов'язати всі елементи в одну стилеву єдність. Та всетаки в основному вже ту роботу пророблено.

Основні елементи /клич, закон, обіцянка/, вимоги проб та вмілостей - підстава існування новацького руху, творять зовсім задовільну цілість. Журнал для новаків, журнал для новацьких виховників, "Перші кроки" - скм. Бачинського, "Отрок" - Старого Орла, - це важливі фактори для збереження єдності новацької роботи. Багатий досвід у ділянці вишколу новацьких виховників - поважне наше надбання третьої фази. При зустрічах із чужинцями ми міряємо наші сили. Мушу підкреслити, що наша дитяча дума, наші дитячі м'язи справні й ми мусимо бути горді із нашої вітальності.

А які ж перспективи? Важко щось конкретного сказати. Багато залежить від зовнішніх умовин, багато залежить від нас самих. Зв'язати з українським світом душу дитини, яка не знає, що таке справжнє рідне, не легке завдання. Тому потрібно спільного зусиддя, єдностайного виховного фронту, батьків, учителів, священників, новацьких виховників та всієї української громади, щоб зберегти удітей почуття приналежності до української спільноти, щоб зашепити в душу дитини зрозуміння доцільності й необхідності служби Україні. Для цього потрібно вдержати видавання журналу так для новаків як і для новацьких виховників. Ці останні діставатимуть за допомогою того засобу відповідні матеріали для дівери й рівночасно будуть вишколюватися до великої праці, що чекає нас всіх на рідній землі в умовах нової української дійсності.

Зберегти українську дитину перед швидким відчужувальним процесом у крайньому випадку цей процес по зможі якнайбільш сповільнити - це наше велике й важке завдання. Не виконаємо цього завдання - розплинемося у чужому морі, а тоді старий будинок не маючи підбудови, мусит завалитися.

Пропаганда важливості ідеї новацького руху так серед пластунів, як і серед громадянства - завдання всього пластового активу. В слід за пропагандою мусит іти швидка й доцільна дія в ім'я збереження нас на чужині й в ім'я служби Україні.

* 29. VII. 1865

† 1. XI. 1944

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ГРАФ ШЕПТИЦЬКИЙ
ПОКРОВИТЕЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ, ДОБРОДІЙ ПЛАСТОВОГО УЛАДУ,
КНЯЖИЙ ФУНДАТОР ПЛАСТОВИХ - НОВАЦЬКИХ ТАБОРІВ

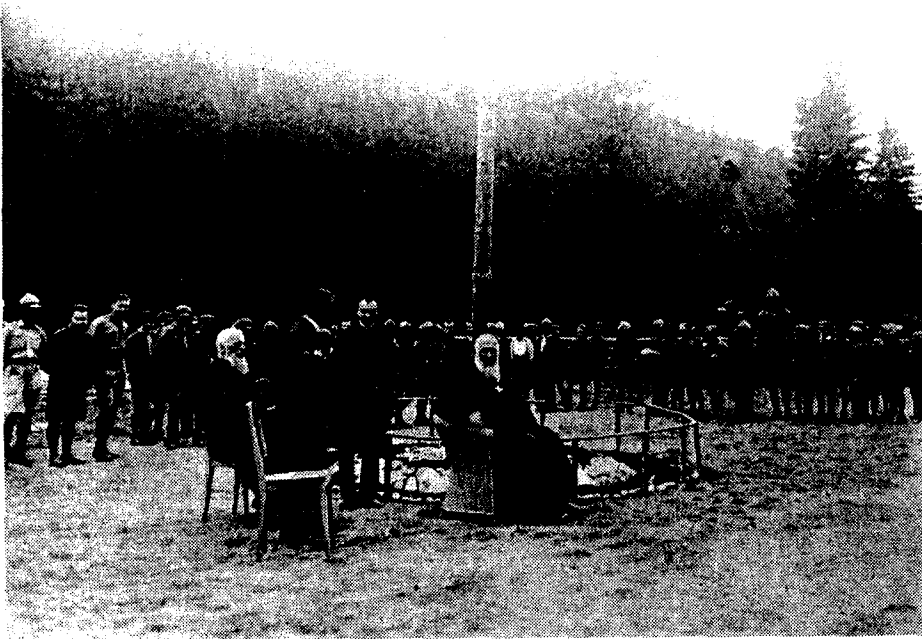
Перший новацький табір відбувся в 1926 р. у віллі Митрополита Андрея, в Корчині. Ця вілля була частим місцем відпочинку для пластових мандрівок по Бескиді в напрямі на Парашку, Урич, Маківку.

Перший юнацький табір відбувся в митрополичих добрах на Кам'янці коло Підлютого в 1924 р. Після того одержано від Митрополита місце й весь деревний матеріал на будову славного табору на Соколі, що стався обласним осередком пластового вишколу, оспіваний у пластових піснях і споминах.

Від 1928 р. Митрополит Андрей віддав у користування Уладу Новиків приміщення лікувального заведення в Підлютому, де відбувалися новацькі табори в рр. 1928, 1929, 1930, 1931.

В 1930 р. на передодні розв'язання Українського Пласту польською владою, відбувся теж у Підлютім історичний табір Пластового Сеньйорату.

В 1929 р. подарував Митрополит Андрей чудову площу та деревний матеріал для новацького табору в Остодорі, що діяв вже після розв'язання УП від 1932 р. під фірмою "Оселя ім. Митр. А. Шептицького". Польська влада мусіла коритись перед великим авторитетом Митрополита й не вахилась цілком заборонити таборування, що його хоч неофіційно дальше провадив Пласт.

Підлюте 1929 р.

Гостина МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ в новацькому таборі. Після почесного звіту, Митрополит сидить враз з братом Ігуменом Климентієм Шептицьким. Стоять: командант о.скм. А. Бучацький та інж.М.Сасвич.

Новацькі табори влаштовували традиційно святочні виступи з нагоди відвідин Митрополита Андрея у честь свого Покровителя. В програмі виступу було: на таборовій площі – молитва, піднесення прапору й почесний звіт. У таборовій залі – концерт: виступи хору, деклямації, руханкові вправи й вежі новаків, ритмічні вправи новачок, народні танки. Виступи табору були дуже популярні в цілій околиці й масово відвідувані громадянством, що при тій нагоді складало поважні добровільні дари на будову табору для новацтва в Остожорі.

Підлюте 1929 р.

Митрополит АНДРЕЙ з братом Ігуменом КЛИМЕНТИЄМ та о.Мітрат ВОЙНАРОВСЬКИЙ /сидять/, серед Булави табору. Стоять від ліва: В.Кметик, Т.Білостоцький, Т.Дурбак, Н.Памасівна, І.Ковалівна, д-р Шуровський, Ірина Бойцун, дир. О.Вороневич гол.виховник, о.скм.А.Бучацький, Нуся Курилович, Ю.Мамчин, Іван Кліщ, Поля Дицьо, М.Скаб, О.Стернюк.

світлив І. Кліщ

Підлюте 1930 р.
Митрополит АНДРЕЙ ВЕПТИЦЬКИЙ відвідує
новацький табір; важка недуга запалення суглобів не спинила
Митрополита, щоби прийти до любимців – новаків. Збоку обозний
Іван Кліщ з черговою впорядницею.

Підлюте 1930 р.
МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ серед
учасників табору новаків,
останнього перед розв'язанням
Українського Пластового
Уладу.

Світлив І. Кліщ

Д-р Олександр ТИСОВСЬКИЙ
Засновник й ідеолог
Українського Пластового Уладу

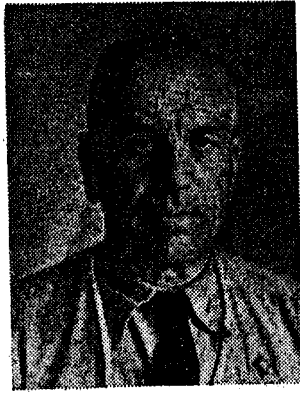

Верховний Пластун СІРИЙ ЛЕВ
із найменшим новачком
Світлив Р.Загайкевич

Скм. Леонід БАЧИНСЬКИЙ
Командант УПУ Карпатської України,
відтак пластовий діяч у Перемишлі,
творець оселі у Старяві та довго-
літній командант новацьких таборів.

Новик Святослав Петрів в однострої
пластового новацтва Карпатської

Scoutmaster
Michailo Ivanenko
Chief of International
Scout Association in
Camp UNRRA Team 120
and Ukrainian Scout
leader

Світлої пам'яті
Скм. Михайло І В А Н Е Н К О
пластовий діяч у Дрогобичі,
ТВОРЕЦЬ НОВАЦЬКОГО ТАБОРУВАННЯ,
перший командант новацьких та-
борів: у Корчині 1926 року та
в Гринькові к. Підлютого 1927
року. На еміграції: дуже діяль-
ний в пластовій роботі, був Го-
ловою міжнародної Скавтової
Ради в Регенсбурзі й одним з ке-
рівних представників до тої Ради
від Українського Пласту.

1946 р.

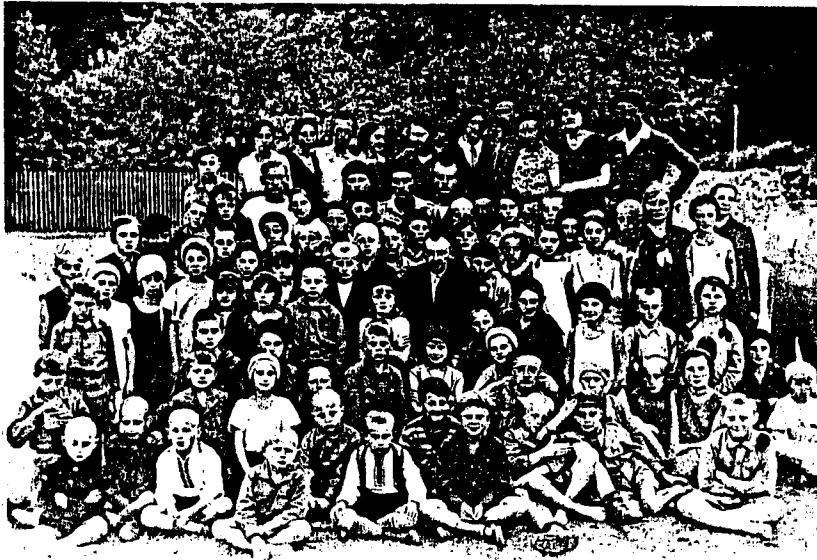
Скм. Іваненко М., у провдді
пластової мандрівки сеньйорів
і новацьких виховників з Ре-
генсбурга на Ферхензее в Бава-
рії 28.7 - 4.8.

Скм. Іваненко М. серед пласту-
нок і новацьких виховників як
відкрив пластову виставку з на-
годи Дня Б.П. в Регенсбурзі,
лютий 1947

Пам'ятник на могилі св. пам.
Скм. Михайла Іваненка
на кладовищі в Регенсбурзі

Підлюте 1931 р.

Після розв'язня Українського Пласту, новацьке таборування організовано під фірмою: ОСЕЛЯ ім. Митр. А. ШЕПТИЦЬКОГО. На світлині учасники й управа вже без пластових одностроїв. По середині між дітьми опікун оселі: о. А. БУЧАЦЬКИЙ. У останніх рядах члени бурави й виховники: І. Кліщ, О. Стернюк, Т. Андрі-їшин, Н. й І. Габи, Залуський, В. Кметик, Н. Курилович, Т. Білостоцький, А. Дицьо, Н. Панасівна, М. Скаб. Стоїть збоку д-р Процьків.

Остодір 1932 р.

Новопобудована палата для новаків - під фірмою ОСЕЛЯ ім. Митрополита Андрея Шептицького жде на приїзд учасників. Чудовий, простірний будинок. Площа ще не упорядкована, нема прапорової щогли та все це буде негайно зроблене з приїздом учасників і виховників. Будинок цей був місцем для таборування до 1939 р. У 1940 році більшовики розібрали будинок, весь матеріал перевезено на Підлюте.

Світлив І. Кліщ

1933

ОСЕЛЯ ім. Митрополита АНДРЕЯ
у повній її красі, після упо-
рядкування площі працею сень-
йорів та новаків.

Управа Оселі в Остодрі 1933 р.
Сидять: лікар д-р Я.Карпевич, гол.виховник д-р Є.Пеленський, члени Бу-
лави: Т.Білостоцький, опікун: о.А.БУЧАЦЬКИЙ, Н.Панасівна, управитель-
ка кухні "бабця" Гаймбергерова, Я."Копитко"; Стоять: Р.Сторожук, Т.Ан-
дрішин, І.Кліш, І.Ковалівна, М.Дядько, П.Романишин, Л.Дубас

Остодір 1933
"НІЩО НАМ ЛИХО НІ ПРИГОДИ..."
Виправа гуртка новаків у ліс
на малини, впорядник: Дячун.
Важка зброя заготовлена на
випадок ... зустрічі медведя.

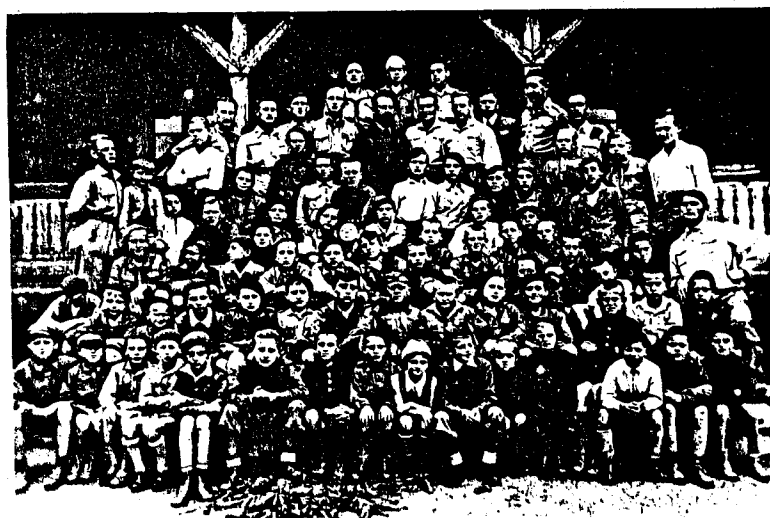
Остодір 1933 р.
Провід і учасниці дівочого табору.

Остодір 1934 р.
Група учасниць дівочого табору

Остодір 1934 р.
Л. Старосольська – обозна
О. Терлецька член бурави
дівочого табору

Остодір 1935 р.
Хлоп'ячий табор. Опікун о. Гор-
никевич. Булава: Т. Білостоцький
обозн., І. Кліш, д-р Турко, Т. Андри-
їшні, Я. Білинський, М. Домбровський
Р. Саввич, Р. Конач, Р. Сторошук, Я.
Благітка, Тихоліз, Вилень, І. Си-
дорів.

Пасічна 1943 р.
Проф. Северин ЛЕВИЦЬКИЙ на провірці
табору в Пасічній к. Надвірної; по се-
редині сидить Т.САМОТУЛКА, командант та-
бору.

Вид на табір

Учасники табору

Пасічна 1943 р.

Косів 1944 р.
Курс новацьких виховників.
Звіт приймає командант: Т. С'А М О Т У Л К А

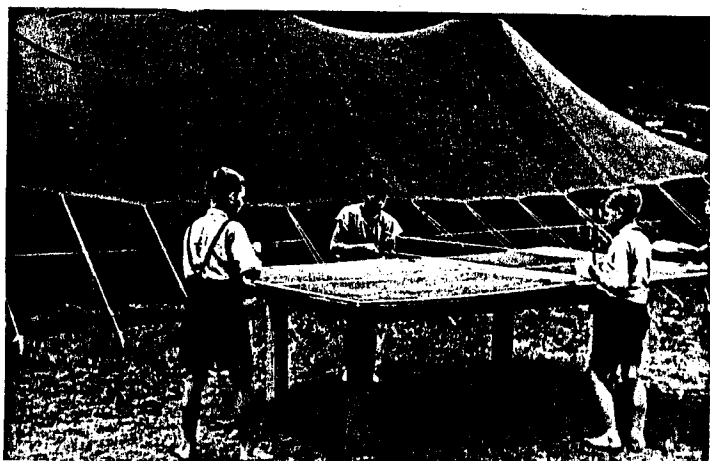
Відзнаки в Уладі Пластових Новаків

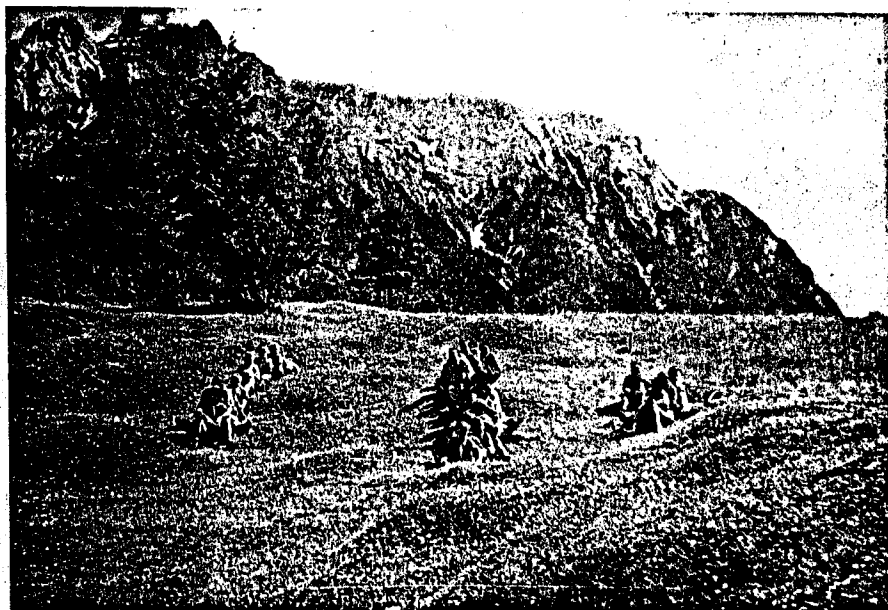
Регенсбург 1948 р.
ІІІ. Рада Орлиного Вогню

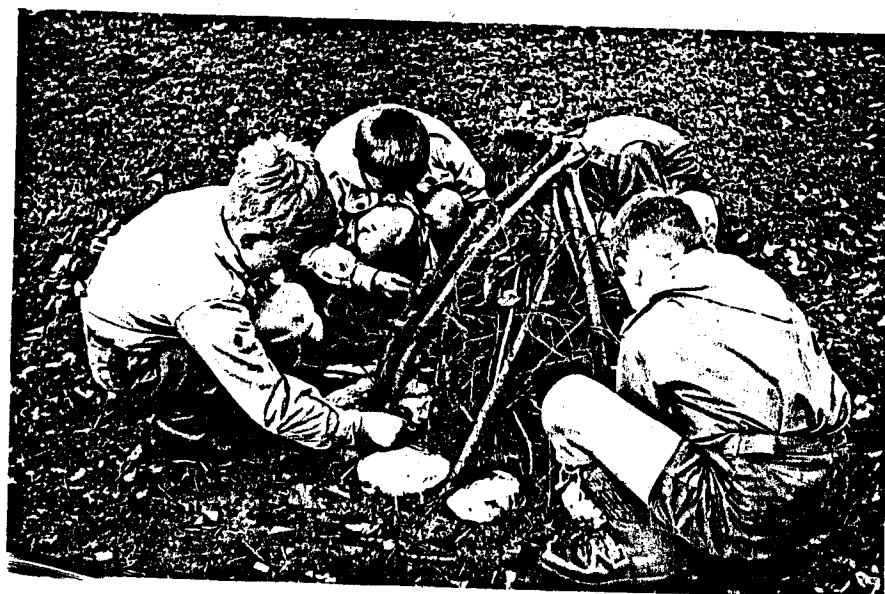
Новацький вогник

Марієнталь 1949 р.
Перший крок новаків у пінг-понг.

Міттенвальд 1948 р.
Новацькі вмілості у Ба -
варських Альпах

Д О Д А Т О К

=====

Скм. О. Олександр БУЧАЦЬКИЙ

На шляху розвитку Новацького Уладу зустрічаємо декілька постатей, про які ми мусимо пам'ятати та ставити їх всім пластунам, а зокрема новацьким виховникам перед очі. До них належить постать о. Олександра Бучацького. Сильветка цього священника, пластуна-сеньйора й громадянина-патріота, що муравлиною працею досягнув великих успіхів у своєму житті, незвичайно цікава, навіть коли намалюємо її загальними рисами:

о. Олександр Бучацький народився 9.III.1887 р. в Риманові к. Сянока на Лемківщині. Безжурно пробігають перші дитячі роки Олександра, серед численної вчительської сім'ї. Та коротко триває цей радісний час дитячих днів. У 8-ому році стає сиротою. З того часу пробивається через життя сам. Зокрема нелегко приходиться йому вдержатися в державній гімназії в Сяноці, хоч туди переселилася його родина. З перших років гімназії мусить заробляти на життя лекціями, здобуваючи в такий важкий спосіб знання. По закінченні гімназії записується початково на студії на правничий факультет університету у Львові, а пізніше на теологію.

У 1912 р. одержує свячення і працює як душпастир у Стрілиських к. Львова, пізніше в Копичинцях та в Конях к. Березан. Але внутрішній, невідомий голос спрямовує його до Львова. Там доводиться о. Бучацькому переживати славні часи Листопадового Зриву. Після того доля казала йому ще раз повернутися до Конях і помагати старенькому тестеві о. Сосенкові у праці.

До Львова повертається остаточно в 1920 р. і там працює як катехит у народних школах з польською мовою навчання. За часів большевицької окупації під час другої світової війни заробляє на життя лекціями української мови. В 1940 р. стає парохом Богданівки та Левандівки на місце вивезених священників. Важке запалення легенів перериває життєвий шлях цього видатного священника-громадянина в час важких матеріальних умовин і народного лихоліття у большевицькій дійсності 22.XII.1940 р. Янівське кладовище прийняло його до себе на вічний спочинок після невстигнутих, важких трудів для української спільноти.

Діяльність на громадському полі проявляє Олександр Бучацький вже як учень 4 класу. Тоді належить до гурта гімназійних учнів - громадських діячів, що розбуджували національну свідомість на Лемківщині. Юнак Бучацький належить до хору, організує театральний гурток, їздить по довкілних селах і допомагає організувати читальні Просвіти, хори, театральні гуртки. Не згасили запалу Олександра ні важкі умови життя, ні перепони з боку урядових чинників /дирекція гімназії, староство/. Він, як всі інші пробудителі української свідомости на Лемківщині, вперто й послідовно йшов вперед і тій праці завдячує Лемківщина своє відродження.

Студент Бучацький належить до студенської групи світлої пам'яті Адама Коцка й Бере в 1910 р. активну участь у боротьбі за Український Університет у Львові - вогнище української культури й науки. Як студент теології у Львові працює в т.зв. "Освітньому Кружку", що разом зі світською студентською молоддю організував у Львові й Львівщині читальні Просвіти.

Священик Бучацький на всіх своїх парохіях проявляє незвичайну ак-

тивність: організує читальні Просвіти, театральні гуртки, хори, кооперативи й веде велику освідмлюючу роботу серед селян. У Львові, головним чином займається виховно-освідмлюючою роботою серед дітвори та молоді. Робить це як одинокий вчитель українець, на годинах релігії для українців - школярів у польських народніх школах. Різні труднощі, неприємности з боку польської шкільної влади, кількакратні дисциплінарні доходження не відстрашили о. Бучацького й не завернули назад з обраного шляху. Хоч я був навантажений обов'язками й перепрацьований, вільний час присвятив дітворі у позашкільних годинах, головно в організації "Пласт", а також ремісничій молоді. Питанню виховання, освідмлення й опіки над ремісничою молоддю прив'язував о. Бучацький незвичайно велику вагу. Правду кажучи, він був одним із нечисленних громадян, що глибоко розуміли цю проблему й практичною роботою-допомогою реалізував питання прожитку, вишколу та виховання української ремісничої молоді. Тому й взяв на себе важкі обов'язки голови ремісничої бурси, спершу на Пасіках, а пізніше при вул. Бартосівної на Личакові. Особливе активний був о. Бучацький на відтинку ремісничої молоді в рр. 1933-1939. Найбільшим його досягненням на цьому полі була будова нової ремісничої бурси при вул. Бартосівної, що її при великій допомозі Митрополита Андрія Шептицького й при муравлиній праці ініціаторів удалося закінчити недовго до війни. Справжня батьківська опіка, праця на численних вечірніх курсах, з'єднала о. Бучацькому велику симпатію і любов його вихованків.

Багато часу жертвував о. Бучацький для Пласту. В 1928 р. приймає обов'язки команданта Уладу Новиків. З цього року почавши він виконує рік-річно аж до 1934 р. обов'язки команданта Таборів у Підлютому, а потім в Остодорі в новозбудованому, прекрасному приміщенні для новацького табору. Можна сміло сказати, що табір в Остодорі, це духова дитина о. Бучацького. Його ідею та старання в тій справі вповні підтримав Митрополит Андрій даруючи около 10 гектарів ліса на місце табору з правом вирубати дерево, з чого одержано весь деревний матеріал на будову. Був це великий-княжий дар Митрополита Андрія для пластового новацтва. Та всі дальні збірки грошових засобів, зв'язаних з коштами будови й вивіювання зразкового табору, припали о. Бучацькому й мабуть для найближчих співробітників є тайною як зміг Pokійний довести цілу справу будови до кінця.

Не від речі буде тут згадати, що о. Бучацький був одним із основників Уладу Пластових Сенйорів /1930/ і його І. Куреня ім.скм. Степана Тисовського. За цю велику діяльність для Уладу Новиків В.П.Р. іменувала о.сен. Бучацького скавмастром, а табір в Остодорі носив ім'я свого княжого патрона: Митрополита А. Шептицького. Згадуючи про те хочемо підкреслити взаємини між Митрополитом Андрієм і о. Бучацьким, що був немов зв'язковим між пластовою дітворою і незабутнім її Опікуном-Добродієм Митрополитом Андрієм. Митрополит зі сльозами в очах сказав до сина О. Бучацького - Омеляна, коли цей останній закінчив розказувати подробиці останніх хвилин життя і причини передчасної смерти свого батька: "помер один із моїх синів".

О.скм. Бучацький ішов скелистим життєвим шляхом. Все своє життя дуже інтензивно працював на громадському полі. Був незвичайно активний у численних товариствах: Т-во "Українських Катехитів", Вдів і сиріт по святих Марійська Дружина, Просвіта, Рідна Школа, Спорт.Т-во "Україна" а особливе ПЛАСТ і Крайове т-во Охорони Дітей і Опіки над Молоддю. Працював на всіх ділянках українського життя, брав участь у політичному житті УНДО, любив спорт, займався громадською працею. Але найбільші заслуги поклав у праці для молоді, зокрема в Пласті для Уладу Новиків та в ділянці опіки, національного освідмлення і виховання як теж професійного вишколу ремісничої молоді.

Скм. Інженер Іван КЛІЩ

Український Пласт має свою історію, а в ній світлі постаті пластових діячів, що кермували пластовою роботою у важких часах ворожого гнету на Батьківщині. Їм саме завдячує Пласт свій успішний розвиток і всі, великі досягнення, що ними знаменується пройдений шлях пластової діяльності. Теперішнє, молоде пластове братство звичайно небагато знає про тих давніших пластових діячів, від яких переняло в спадщині нашу пластову традицію зі святим обов'язком не лише її зберігати й продовжувати, але теж збагачувати і побільшувати новими надбаннями.

Одним із тих діячів, що заслужився головно діяльністю для пластового новачтва був інженер Іван К л і щ. Він народився у Львові 1905 року, в сім'ї будівельного робітника. Малий Івась мешкав на передмісті, де не було української школи, ні церкви, він не мав українського товариства ровесників, відвідував польську школу. Після закінчення народньої школи ходив до польської реальної /технічної/ гімназії/, де тільки на лекціях релігії чув українську мову. Одної неділі "Ясько" побачив уперше українських пластунів в одностроїв на торжественнім Богослуженні у Преображенській церкві. Поява пластунів, їх постава й однострої так його захопили, що після відправи він пішов у слід за пластунами та відпровадив їх до домівки на вул. Бляхарській. Після того ходив він цілий тиждень під враженням цієї зустрічі, а в наступну неділю пішов до пластової домівки, щоби вписатися до Пласту. Тут по братерськи прийняли його, вислухали й порадили згуртувати ще інших учнів з його школи. Так повстав у польській школі платовий гурток із учнів-українців, що увійшов до складу 4. пластового полку ім. Гетьм. Богдана Хмельницького при українській вчительській семінарії у Львові.

В Пласті Кліщ має шасливі переживання: зложив скоро пластове приречення, став пл. учасником, одержав 4. пластове відзначення. Відбув тоді перший пластовий мандрівний табір по Гуцульщині, взяв участь у величавій пластовій зустрічі на Писаному Камені. Після того зложив другу пробу й став пл. розвідником. Всі ті переживання вложили в його душу таке захоплення до всего рідного, українського й пластового, що він постановив усі сили та здібності віддати для розвитку Пласту. Та в тому часі стрінуло його найбільше нещастя: в короткім відступі часу померли його батьки й Іван став круглим сиротою. Проживав тоді разом зі старшою сестрою, народньою вчителькою, що зі своєї невеликої платні вдержувала його.

В 1924 р. Кліщ закінчив гімназію і вписався на студії на відділ архітектури львівської політехніки. В цім році почався найбільш плодотворний, 15-літній період у праці Івана, що був теж і найтяжчим в його житті. Мала заробітня плата його сестри не вистарчала на двоє, а ще до того на високі оплати студій; він мусів шукати заробітків. Тратив роки студій, бо часто не мав відки заплатити оплати, але ніколи не жалувався нікому. Всякі пропозиції на підмогу відкидавав без дискусії. Врешті в останніх роках студій погодився, по довгих умовлюваннях, прийняти від декількох своїх найближчих друзів із Куреня зворотну підмогу, яку до речі з перших своїх заробітків після закінчення студій повернув уповні.

Розпочинаючи своє студентське життя /1924 р./ він перейшов до Уладу старших пластунів, у Львові тоді був одиноких на той час осередок т.зв. Клуб Старших Пластунів. Та скоро почали оформлюватися нові організаційні частини старших пластунів і Кліщ разом зі своїми друзями: Володимиром Маркусем, Іваном Сидоровом, Володимиром Кметиком, Юліаном Дорошем, Зеноном Котовичом і другими організують 15.Курінь УСП "Орден Залізної Остроги", що в своїй програмі пов'язав пластову ідеологію з традицією героїзму УСС із недавнього минулого. Від самого початку він був членом Курін-

ної Команди, а згодом вибрали його 2-им з черги й останнім Великим Комтуром /курінним/ Ордену і це становище він займав аж до передчасної смерті. Висвячуючи його на Кавалера Ордену З.О. надано йому лицарське ім'я "Галлянтний" /скорочено "Галь"/, що мало відзеркалювати його внутрішні й зовнішні вальори, як "галлянтного" хлопа. Високий, стрункий, чорнявий, гарний з лиця й постави, все чисто виголений і підстрижений, чистенько й старанно вдягнений в гранатове убрання, штани з "кантами", що їх позавидував би йому й князь Валії. Та мало хто знав, що це вбрання було його самотнім від літ, що він сам його щойно вичистив і випрасував, а сорочку прав часом з дня на день. Та все він був погідний, усміхнений, веселий, все готовий до праці, перший до помочі другим. В праці теж надзвичайний педант і горе тому, кого приловив на несовісним виконувannya прийнятих обов'язків. Тоді він був дуже, скажимо, ... немилим. Галь був знаменитим фотографом, та дуже добрим шахістом.

Вже в першому році праці, як старший пластун Кліщ вибився на передові місця в Пласті. Головною ділянкою, де найвидатніше виявилась його діяльність був Улад Новиків. Він, разо із другим "Озоном" Зеноном Котовичем, став організувати новацькі гуртки в народних школах вже в 1924 р. Перший раз прилюдно виступили "новики" під час традиційного у Львові релігійного походу на святі Пресв. Евхаристії /Боже Тіло/. Тоді около 30 хлоп'ят маршувало під проводом Кліща й Котовича за іншими пластовими частинами довкруги львівського ринку. Галь був якийсь час зв'язковим 1-ого зв'язку Новиків у Львові та скоро він перейшов на пост урядуючого заступника Команданта Уладу.

Від тоді почалася його співпраця з скм. Михайлом Іваненком, творцем новацького таборування та о.скм. Олександром Бучацьким, довголітнім Командантом Уладу Новиків та новацьких таборів. У тому часі розпочався період славних пластових таборів. У слід за княцьким табором на Соколі, прийшла черга на новацьке таборування. Перший новацький табір відбувся у 1926 р. в Корчині над рікою Стрий, у віллі Митрополита А. Шептицького, під проводом скм. М. Іваненка. Кліщ був у цім таборі, як виховник, правдоподібно навіть як обозний. У наступному році він був обозним новацького табору в Гринькові під горою Пасічною коло Підлютого, знову під командою скм. Іваненка. Їх роботи завдячує Пласт те, що Митрополит Андрій, захоплений дітворою у таборі, призначив до розпорядимости новацького таборування два просторі будинки в Підлютому, колишнього лікувального заведення. У мешкальному будинку було приміщення на сотню таборників, другий будинок це була велика зала їдальні, з кухнею, харчевим магазином і приміщенням для персоналу кухні. Від 1928 р. під впливом Кліща "Озони" /популярна назва членів Ордену З.О./ перебрали на себе організацію і ведення новацьких таборів, як теж працю в новацтві взагалі. До співпраці у дівочих гуртках притягнуто 14. Куринь УСП. "Санітарки", що стали рівнорядно діяти в ділянці новачок. Завдяки тим заходам Кліща молодий ще Улад Новиків дістав основу для вишколу виховників-впорядників, як теж виготовлювання програм праці. Кліщ кожного року виконував обов'язки обозного новацьких таборів у Підлютімі і Остодорі, а коли зважити, що командантом був о. Бучацький, отже священник, то властива вся пластова ділянка праці була під безпосереднім проводом Івана Кліща. Його силвета в довгій чорній пелерині, зі смалоскипом у руках, стала символом кожної ватри в новацьких таборах. У 1929 р. Митрополит А. Шептицький подарував під новацький табір велику около 10 гектар. залісену площу на Остодорі та весь деревний матеріал із вирубу лісу на площі. Збіркою фондів займався Командант У.Н. о.скм. Бучацький, плани будови виготовив інж.О. Пежанський, а практичне керування будівельною роботою було в руках Кліща. Повстав чудовий будинок, просторий і ясний, в знаменитому положенні, що приміщував 150 учасників, окремо від мешкального будинку була їдальня з кухнею, недалеко від потічка Тодір. Та в 1930 р. польська влада розв'язує Пластовий Улад, одначе ви-

ховна робота з молоддю, пластова по суті, але під іншою зовнішньою формою велася даліше, відбувалися й новацькі табори - оселі. Кліщ зі своїми побратимами з О.З.О. провадив ці табори даліше.

Відмічуючи заслуги Івана Кліща, Верховна Пластова Команда двічі наділила його I-им пластовим відзначенням "Свастикою Заслуги" /1928 і 1930 рр./ та іменувала його скавтастром.

Другою, не менше важливою ділянкою праці Кліща було "Пластове Постачання", що в початках містилося в одній шафі /під сходами/ в пластовій домівці у Львові при вул. Бляхарській. Завідував цим ст.пл. Кметик Володимир член кюреня ОЗО, популярно знаний як "Папа". Кліщ став його безпосереднім співробітником як "продуцент" пластових відзнак, що їх він власноручно й прецизно витинав пилочкою з бляхи. Заходами скм.інж. Андрія Сербина, економічного референта ВМКмди, це пластове постачання перетворилося у кооперативу "Пласт", якої першими директорами стали "Озони" Іван Сидорів та Іван Кліщ. Кооператива розбудувала продукційні відділи, пакування ванілевого цукру, порошку до печива, цинамону, насіння, - все те для "Народної Торгівлі" у Львові, на засадах пластового заробітку для тих пластунів, що працювали. Врешті заложили теж окрему фабрику мухолопок. Зчасом кооператива "Пласт" розрослася у поважне фінансово сильне підприємство, до проводу прийшли нові люди, що повели даліше успішно ту започатковану працю.

Поза працею в Пласті, Іван Кліщ присвятив немало труду теж і справі національного пробудження свого передмістя - Вульки, що і йому завдячує своє відродження. Він був одним із основників та найактивніших керівників читальні "Просвіта" на Вульці, там брав участь в хорі, театральних виставах, давав різні відчити, допомагав організувати академії та національні свята. При читальні згуртувалася українська громада, звідти виїшла думка великого на ті часи діла: побудувати українську церкву при вул. Потоцького.

По закінченні технічних студій в 1934 р. інженер Кліщ одержав працю в Терноплі, а півніше в Ключеві малім коло Коломиї. З вибухом світової війни він повернувся до Львова й працював тут в управі міста. З кінцем 1940 р. був перенесений на працю в Донецький Басейн і там застала його німецько-більшевицька війна. Німецький похід на Україну застав Кліща в Харкові, де він в час німецької окупації працював в міській управі. Та ворожий режим німецької займанщини, на зміну більшовикам, почав переслідувати український національний рух і винищувати свідомих українських громадян. Як одна з перних жертв в нагінці кладе свою молоду голову інж. Іван Кліщ. Його ростріляло німецьке Гештапо в Харкові з початком 1942 року.

Так героїською смертю за рідну Україну згинув Іван Кліщ, вірний син свого Народу, Скавтамастер Українського Пласту, незломний Лицар і Великий Комтур Пластового Ордену Залізної Остроги, один із засновників і керманичів Українського Пластового Новацтва.

Зберігайте, Пластуни й Новаки, на віки світлу його пам'ять!

КАЗКА про ОСТОДІР

"Заслухались кедри горганської ночі,
І гомін ішов по дібровах, ярах ..."

Незабуття ніг в Горганах. Могутні, масстатичні верхи гір, темні, суворі, ніби зм'якли, злагідніли від блеску великої новацької ватри, що рветься вгору до неба. Вдивляється у темінь, чи не побачиш серпен-

тини на Високій. Та ні, не видно. Тільки темні обриси гір на темно блакитному тлі і снопи іскор, що раз-ураз вибухають, розгублюються і гаснуть у горі. Посередині між ватрою і горами Лімниця, шумить як тисячу літ тому, а в її шумі якби таємна людська мова крилася, якби пісня молодости з журбою була змішана. Довкруги ватри сидять малі хлопці та кількох старших, всі в одностроях. Всі заслухані "в злото слів, що лились про славне минуле, про мрії гарячі, про волю, що прийде колись".

Братчик так гарно розказує, про мітичного Прометея, про ватри, що їх палили княжі дружинники в походах та козацькі частини. Мимохіть очі вдивляються в темряву, чи не побачать де на Пасічній чи Заплаті ватри, що її палили там колись УСС-и. Тиша і велич всюди, тільки далеко журчить Лімниця а тут ближче потік Тодір, шумить спокійно й таємничо ліс. Трискоче ватра, а на тлі тої величі слова палкі й пісні молодечі. Погасає ватра, але її блеск, її іскри відбилися в очах хлопців, а слова, що там впали, глибоко западають в душу.

Що привело сюди тих хлопців з різних сторін української землі та з чужини. Краса тих гір, здорове, чисте повітря, Лімниця? - Так, але може це ще не все, може якраз це не найважливіше. Чому вони так добре тут чуються? Бо тут життя - в дружньому гурті, за пластовими принципами і зразками, життя у своїй "тержаві". Так ніхто й ніколи цього не називав, але це найкраще, найвідповідніше означення того чарівного життя-казки. На протязі одного місяця жили і зживалися хлопці з різних сторін. Самі організували собі, й добре організували своє життя, під рідним проводом, під рідним прапором, що лопотів на вітрі. Тут вчилися згідливо співжити, слухатися проводу й давати собі гуртом раду, заправляючись до майбутньої правдивої служби Батьківщині. Ніде так як у таборі не можна вщиплювати в молоденські душі пластові вимоги та всю ту шляхотну ідею та примінювати їх у реальному житті. І це найістотніше, коли шукаємо за вартостями і причинами успіху наших таборів. Уміло ведене життя гурту було причиною того, що хлопці майже всі прощалися з табором та товаришами з жалем. Їхали до батьків, яких дуже любили, але прощалися з організованим гуртом, який дуже скоро зуміли полюбити і з ним зжитися. Зокрема дітям українців-заточенців на польських землях /з Кракова, Варшави, Познаня/, відтак українців з чужини /з Відня, Румунії/, давали табори те тепло, якого не могла їм давати постійно рідна земля.

Гарний, як казка був Остодірський табір і казкою було життя в ньому. Положений недалеко потічка Тодір, що вливався до ріки Лімниці, окружений довкола лісом, з однієї сторони молодю вільшиною, з другої - старим бором, то знов непрохідною гушавиною кущів. Перед табором гарно впорядкована площа, а на її кінці в долині, під вільховим ліском місце на ватру. Від будинку провадила широка стежка в сторону Сокола, висипана рінню, в долину до кухні, їдальні й магазину, а далше до потоку і до залізничного шляху гірської залізнички, з відгалуженням, що заходило аж під таборову кухню. Туди ішлося до Лімниці, до стації Остодір та на Сокіл. Біля тієї стежки поруччя, а за ним посажено алею кедрів. При стежці, на половині дороги до кухні, під старим деревом заховалася будка стійкового. Тут дуже точно виконували новаци свою службу. Одного разу один із них, Юра В., навіть матері свої не пустив до табору, доки на свисток не прийшов братчик і джурний. Зараз напроти будки ріс великий гарний бук, якому в останніх роках надав табір назву "дерево полковника Дмитра Вітовського", а плай, що зачинався якраз від того дерева і провадив у ліс, названо Плаєм Українських Січових Стрільців. На дереві прибита таблиця з написом, а під деревом прибита друга з написом і стрілкою: "Плай Українських Січових Стрільців". На тому плаєві я залюбки провадив гутірки з моїм гуртком. У протилежну сторону, в напрямі на Кам'янець та Підлюте, вела через ліс т.зв. чорна стежка, мабуть тому, що вела старим,

густим і темним лісом. Нею ішлося на сусідній Кам'янець і Підлюте. До Підлютого було 3 км.

Сам будинок табору дерев'яний, чистий, новий, солідно і зі смаком збудований, - робив незвичайно миле враження. На партері було 4 великі спальні, шпиталік, канцелярія лікаря та ще 2 кімнатки. На поверсі - чотири спальні, дві кімнати для проводу, канцелярія та кімната команданта. На просторому, ясному піддашшу спали звичайно впорядники. Довкруги будинку на партері був широкий гарний балкон зі сходами в трьох місцях. На поверсі був теж балкон, з якого можна було любоватися чудовим видом на Ігровище й Високу, зі серпентиною, що білила здалека, на долину потоку, обабіч довкруги гарними ланцюгами підносилися гірські хребти з одної сторони Матагів, а з другої Пасічний і Заплата. В одному році наш славний образотворчий мистець Олекса Новаківський кільканадцять днів під ряд працював на тому балконі, очарований тим видом. Любувалися всі, хто тільки відвідав Остодір і був в канцелярії табору, щоби вписатися до книги гостей. Від того чудово виду не міг відірватися при від'їзді останній командант табору в Остодорі о. Ждан.

Будинок був вкритий червоною дахівкою і був видний здалегка, з гір. Посеред площі - височенна щогла з прапором, а довкруги площі посаджено за ініціативою і під проводом ском. Бачинського Л. спеціально дібрані до гірського клімату яблуневі дерева.

Ніколи не забуду, як раз в останній вечір перед виїздом з табору ми йшли стежкою з кухні до табору. Ввесь табір був освічений і на тлі погідного літнього вечора був схожий справді на якийсь замок з казки.

Страшна воєнна хуртовина знищила також будинок Остодірського табору. Його розібрали і деревний матеріал перевезли на Підлюте в 1940 р. Може осталися ще й ростуть кедрі, або яблуні, що їх ми, пластуни, там садили.

Але не пропала з тим прегарним будинком чарівна казка Остодірського табору. Бо всі ці, що мали щастя бути колись на Остодорі, як виховники - впорядники/-ці/ так і новаки/-чки/, відродять його величню традицію, всюди там, де існуватиме Пласт і пластова новацтво.

Пл.сен. Р. Буйтур

ТАБОР У СТАРЯВІ

Старява - підгірське село, 7 км. від Хирова, над рікою Стривігор. Соснові ліси, лагідненісоння, купелі на пісковому березі - все як найкраще надавалося для новацьких таборів.

Під кожним оглядом Старява була догідним місцем. Поблизу Хирів, де все можна було дістати, залізнична стація в самому селі, за рікою, а навколо - самі українські села: Лопушниця, Терло, Смеречина, Сушиця, Катина, Поляна й інші. Легко й дешево можна було купити хліб, м'ясо, молоко.

До Стривігора впадає декілька потічків. Над одним з них - 2 км. від села -на дуже затишному південному узбіччі горбка, в 1910 р. закупила бурса ім. св.Миколая в Перемишлі, старанням директора Андрія Алиськевича, 3/4-моргову площу. Площу ту не використано й місцеве населення обробляло ґрунт: сіяли овес або садили картоплю.

В рр. 1923-1929 під час сого учительвання в Ужгороді, директор А. Алиськевич згадував мені про цю площу і коли я виїздив до Галичини, просив мене не забути про неї.

Повних 20 років ця площа була невикористана для молоді. В 1930 р. я порушив на засіданні Філії Т-ва Охорони Дітей і Опіки над Молоддю у Перемишлі справу цієї площі і запропонував використати її як оселю для молоді. Управа товариства доручила мені відшукати її, розвідати, хто її вживає і прийти на чергове засідання з кошторисом будови. З трудом знайшов я площу. Її перебрали в посідання сусіди. Я зустрівся зі спротивом довголітнього безправного користувача. Не обійшлося без судового доходування.

Кошторис я виготовив на 15 тисяч золотих. Виділ ухвалив будувати оселю і цю справу віддав мені. Ухвала була надто смілива. В касі товариства не було грошей. Місячно збиралося від членів 150-200 зол. за удержання захоронки. Мені здається, що ухвала була просто "відчипним" від моїх безнастанних розмов. Площу подаровано товариству в повне посідання. До цього причинився адвокат С. Навроцький, голова бурси св. Миколая.

Я поїхав до Старяви, закупив в борг дерево на будову, найняв майстра Михайла Коваля і почав рити фундаменти. Коли виділ довідався про мої широкі посушення з будовою і коли я запросив його на посвячення вугольного каменя, перелякався: як можна будувати без грошей!

З матеріальною допомогою в будові прийшов директор банку "Українська Шадниця" Ізидор Білинський. Це була незвичайна людина. Він і найбільший добродій товариства, що одинокий уможливив побудувати оселю і віддати її до вжитку молоді. Дир. Білинський був дивною людиною. Високого росту, сивий як голуб, гордий своєю поставою, непривітний і скупий. Він не мав симпатій, з нього сміялися тихцем перемишлянци і говорили, що він ошаджує до пересадки. З першого погляду непривітний, а в дійсності мав він шире серце і був незвичайно доброю людиною. Дуже щедрий був для дітей, любив їх по своєму, не показуючи цього. І ця людина безплатно віддала свій дім на вул. Словацькій для захоронки. Він дав своїх кілька тисяч золотих на будову оселі, постарався для нас про позичку в банку, а відтак ще докупив площу для тієї ж оселі, на якій я засадив овочевий садок. Всі видатки покривав цей "скупар". Він давав мені стільки грошей до розпорядимости, скільки було лиш потрібно на урядження оселі, сам провадив рахунковість і я не мав ніякої журби з приводу цього. Він теж призначив мене завідувачем майна після його смерті і два доми в Перемишлі передав для Товариства Охорони Дітей.

Від 1930 до 1935 рр. Дир. Білинський був головою Т-ва Охорони Дітей, а я - секретарем. У 1935 р. він відійшов від роботи із застарості і загальні збори вибрали мене головою і ті обов'язки я сповняв аж до приходу большевиків в 1939 р. Головна Управа Українського Крайового Т-ва Охорони Дітей у Львові іменувала дир. Білинського почесним Членом-Добродієм.

Я був зв'язаний словом і мусів мовчати до смерті дир. Білинського. Він помер за большевицьких часів. За труною, яку везли на візочку дружина й стара служниця, дослівно нікого не було з громадянства. Хай же ці рядки будуть виливом вдячності від нас і від молоді для цієї незвичайної людини, що була бездітна, а так гаряче любила молодь.

Будову оселі в Старяві закінчено в 1933 р. Коштувала вона з устаткуванням та урядженням кухні коло 30 тисяч золотих. Був це поверховий будинок на 80-100 дітей. Навколо будинку обігала веранда і балкони. На поверх вели зовнішні й внутрішні сходи, дах був покритий поцинкованою бляхою, площа навколо табору огорожена колючим дротом. Перед будинком площа для гор і забав. Зразу коло оселі потічок з ліском. Цей потічок був найбільшою радістю новаків; в ньому милися, купалися, будували мости й тут відбувалися усі таємничі сходи. Кущі й дерева на стрімку березі творили своєрідну картину, а навколо ліс, великі струмки

сосни і смереки шуміли та хоронили оселю від вітрів.

Перший табір відбувся в 1933 р. Я був його командантом. Таборували дівчата з гімназії "Українського інституту для дівчат, яка між іншим зложила більшу квоту грошей на будову оселі. Того ж року, в серпні 14 днів перебувала захоронка Т-ва Охорони Дітей з Перемишля під проводом С. Сорочаківної. Далі щороку були два табори: для новаків і для новачок. До 1939 року відбулося 15 таборів, в часі яких 8 разів я був командантом.

Від 1936 р. Старява увійшла до пластових осель, що їх організував таємний Пласт. На цій оселі перебувало річно 120 - 150 новаків. Одного року зимою відбувся дівочий табір, який фірмувало Українське Крайознавче Товариство "Плаї" під командою скм. Ц. Паліїв.

Цілий ряд визначних новацьких виховників як скм. Кліщ, Білостоцький, Копач приїздили, щоб виховувати нашу дітвору. Одного року відвідав Старяву Верховний Пластун скм. С. Левицький. Пригадую собі як пізно вночі ми купалися в холодному гірському потічку.

На згадку заслуговує теж ще П. Запотоцька, що смачно варила і не жаліла трудів для дітей, а вони стареньку ширю любили.

В 1945 р. оселю в Старяві спалено. Хто це зробив - невідомо. Осталися лише спомини - гарні новацькі спомини.

Бльомберг, 7.січня 1948 р.

Скм. Леонід Бачинський

С П О М И Н п р о С Т А Р Я В У

Після кількालітньої праці в новацькому таборі в Підлютім та Остодорі мені пощастило спільно з моїми курінними друзами ОЗО-нами один сезон побувати також в Старяві, в 1935 році. Тоді на Остодорі в першому місяці таборували дівчата, ото ж ми безробітні постановили поспробувати щастя у Старяві. Нам "ветеранам" новацького таборування /більшість мала 6 відбутих таборів, а незабутній Кліщ Іван - 10/ здавалося, що вже нічого нового не може стрінуги нас у Старяві. Та в Старяві були зовсім інші умовини, як ті, що їх мали пластові табори на Соколі, в Підлютому, чи Остодорі.

Село Старява належало до кліматичних, вакаційних місцевостей. Тут вже від довгих років були добре загосподаровані польські вакаційні оселі для дітей залізничників та скавтів, що мали відповідні будинки. Масовий побут польської молоді в тих оселях не добре впливав на сільську дітвору. Відчули ми це зразу ж на початку нашого таборування. Сільські пастушки, що пасли корови на горбах під лісом, недалеко від табору співали переважно польські пісні, що їх підхопили від польських осель, чи вчили в школі.

І ось прибув до Старяви наш новацький табір, дітвора села побачила нас, почула нові українські пісні, почала приглядатись до життя новацького табору. Була оце в таборі рання молитва і ми бачимо, що пастушки поставали на пасовиську під лісом, моляться з нами; в таборі піднесення прапору й сільська дітвора співає разом з табором, всі стоять на "позір". Це була новість для нас, старих таборових виховників. Ми зрозуміли, що маємо крім офіційної виховної роботи в таборі, ще чи не важнішу з дітворою села, для протидії впливам польських осель. Ми визначили окремих впорядників, щоби вели окремі заняття з пастушками,

в часі коли вони пасли корови на пасовиську: забави, пісні, розповіді захоплювали їх, а для нас приводили спомин про СЕЛОПЛАСТ, що так гарно зростав в останніх роках до ров'язання Пласту.

В наших гурганських таборах ми не мали такого безпосереднього контакту з населенням, а особливе з дітворою, молоддю села. А тут, у Старяві вже з першого дня побуту була постійна зустріч. Передусім прийшло до тісних економічних взаємин, бо табір став відборцем молока, горедовини, безпосередно від селян, а харчі спроваджував через сільську кооперативу. В час переднівку, до нового врожаю, село переходило окруту, населення на загал бідувало. Приплив грошей, що їх табір платив за товари був у певній мірі допомогою для села.

Але властиву допомогову акцію zorganizував Іван Кліщ. Він був незмінним обозним новацьких таборів, на мою думку - найкращим, та тут в Старяві взяв на себе найтяжчий обов'язок, став начальником кухні, можна без зуміву сказати, що був він зразком і на тому пості. Ото-ж у таборі залишались все харчі з обіду, чи вечері, було доволі хліба. У порозумінні з командантом Кліщ доручив варити дещо більше, а командант домовився з головою читальні Просвіта, щоби він призначував найбільш потребуєчих дітей зі села на доживу в таборі. Тоді кожного дня 20 дітей доставо в таборі снідання, обід і вечеру, мінлячись через кілька днів.

Командант Бачинський, як добрий господар майстрував багато в таборі, бо це ж була його власна хата, в дослівному значенні, він властивий творець табору. Пригадую як з майстром покривав таборову керницю дерев'яним дашком з гонтами, був це немов модель підгірської хатки, виміривав все щось, огороджував площу, аж вкінці почав ритись в землі на горбу таборової площі. Не довго до відїзду він заповів, що будемо розводити там садок. І дійсно не тільки насадив яблінку і груш, але ще й кожне дерево призначив кожному із співробітників в таборі. І так назвав одну яблінку іменем Кліща, другу Славкові "Копиткові", іншу Левкові; мені припала грушка, а Ромкові Копачеві "Слоневи" яблінка. Не знаю як там, чи прийнялась моя грушка, але Слонь опісля хвалився мені, що через кілька років, коли був якраз командантом табору, то на саме свято Спаса позривав яблука зі своєї яблінки й поніс до церкви посвятити, - великі та смачні вдалися.

Гарне було тоді літо, майже без дощевих днів. Табір відбув гарну прогулянку до замку кн. Гербурта. Купались ми теж до схочу в Стривігорі. Від імені ріки охрестили ми святочно на ватрі одного з впорядників, що ще не мав пластової клички й назвали його - Стривігорич. Серед занять і праці ми й не счулись, що пройшов час, як мрія. Прийшла остання неділя, табір вирушив до церковці на Службу Божу, бо за два дні відїзд, мусимо зробити місце для новачок, що починають свій табір після нас. Прийшли ми до церкви, переповненої, але нас пропустили до середини, як звичайно, відчуваємо тільки, що настрої якийсь інший, zorganizовано коло нас стає сільська дітвора й молодь. А перед початком Богослуження повідомляє Отець Парох, що відправить його в намірення проводу й учасників табору в подяку за велику братню допомогу, що їй новацький табір дав для дітвори й села. І полинула горяча молитва до Всевишнього, всі співали разом з табором, а особливе гарно й рівно співала з нами сільська дітвора, ті пастушки, бо ж ті пісні вивчили вони з нашими впорядниками.

Так попрощала нас ціла старявська громада.

Т.Б.